

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Nepilna laika studijas

Profesionālā bakalaura studiju programma

Sākumskolas skolotājs ar tiesībām mācīt vienu priekšmetu

SIGITA NORVELE

Skolēnu izziņas interešu veicināšana mācību procesā sākumskolā

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Profesore

_____
Akadēmiskais amats

Dr. paed.

_____
Grāds

Anita Petere

_____
Vārds, uzvārds

_____
Paraksts

RĪGA 2018

Anotācija

Darba autors: Sigita Norvele

Darba vadītāja: profesore, dr. paed. Anita Petere

Bakalaura darba temats: „Skolēnu izziņas interešu veicināšana mācību procesā sākumskolā.”

Pētījuma mērķis: analizēt izziņas interešu veicināšanu pedagoģiskās iespējas mācību procesā- „X” sākumskolā.

Pētījuma hipotēze: sākumskolas skolēnu izziņas interese tiks veicināta, ja skolotājs mācību procesā izvēlēsies daudzveidīgas mācību metodes un paņēmienus, kā arī skolēniem, atbilstoši viņu vecumam un interesēm, tiks piedāvāti praktiski uzdevumi.

Pētījuma uzdevumi:

1. Literatūras analīze par atslēgas vārdiem;
2. Izvirzīt kritērijus izziņas interešu noteikšanai mācību stundās;
3. Veicot pētniecisko darbību, pētīt skolēnu izziņas interešu veidošanos mācību procesā sākumskolā;
4. Apkopot pētījuma rezultātus.

Darba teorētiskajā daļā tika apkopotas un analizētas pedagogu un psihologu- D.Laivenieces, R.Vilkastes, A.Lankas, S.Putniņas, I.Lāces, R.Šūpolas, A.Reihenovas, S.Vecmanes, I.Žoglas, J.Maļickas, R.Baltušītes un G.Breslava atziņas par mācību procesa un izziņas interešu atbilstību vecumposma attīstībām sākumskolā, kā arī izziņas interešu veicinošas pedagoģiskās darbības nosacījumi.

Darba autore praktiskajā daļā veica pētījumu par trešās klases skolēnu izziņas intereses līmeni. Tika izstrādāti kritēriji, pakāpes un rādītāji, lai noteiktu izziņas intereses līmeni pētījuma sākumā un beigās.

Atslēgas vārdi: izziņa, interese, mācību process, sākumskola.

Bakalaura darbs sastāv no 45 lappusēm, 3 tabulām, 16 attēliem, izmantoti 46 literatūras avoti.

Annotation

Author: Sigita Norvele

Supervisor: professor, dr. paed. Anita Petere

Bachelor Thesis: „Promoting pupils cognitive interest through the learning process in primary school”.

Goal: to analyze possibilities of promoting pupils cognitive interest during the learning process in “X” primary school.

Hypothesis: Pupils’ cognitive interest is developed if the teacher chooses various teaching methods and techniques, and the chosen practical exercises are appropriate to their age and interests.

Tasks of research:

1. To analyze literature based on the keywords;
2. To establish criteria for determining cognitive interest in the lessons;
3. To research formation of cognitive interest during the learning process in “X” primary school;
4. To summarize the results of the research.

The theoretical part consists of analyzed and summarized conclusions of opinions from educators and psychologists- D.Laivenieces, R.Vilkastes, A.Lankas, S.Putniņas, I.Lāces, R.Šūpolas, A.Reihenovas, S.Vecmanes, I.Žoglas, J.Maļickas, R.Baltušītes un G.Breslava, about appropriateness of learning process and cognitive interests of primary school age group, and promoting cognitive interest through the pedagogical activity.

The Author of the Paper carried out a research about the level of cognitive interest in a 3rd grade. Criteria, steps and stages were established to determine the level of cognitive interest at the beginning and in the end.

Keywords: cognitive interest, learning process, primary school

The Paper consists of 45 pages, 3 tables/charts, 16 images and 46 literature sources.

Saturs

Ievads	5
1. Mācību procesa un izziņas interešu atbilstība vecumposma attīstības īpatnībām sākumskolā.....	7
1.1. Skolēnu attīstības raksturojums pētāmās problēmas sakarā.....	9
1.2. Izziņas interešu nosacījumi mācību procesā sākumskolā.....	11
1.3. Emociju nozīme izziņas darbības veicināšanā mācību procesā.....	17
2. Skolēnu izziņas darbības veicinošās pedagoģiskās iespējas sākumskolā.....	19
2.1. Izziņas interešu veicinošās pedagoģiskās darbības nosacījumi	22
3. Izziņas interešu izpēte un iegūto rezultātu analīze	25
3.1. Pētījuma metodes izvēles pamatojums	25
3.2. Pētījuma grupas raksturojums	25
3.3. Pētījuma norise	25
3.4. Pētījuma rezultātu apkopošana un analīze.....	27
Secinājumi.....	38
Izmantotā literatūra	39
Pielikumi	41

Ievads

Interese ir pieredzes, izvēles nosacīta aktīva, nepiespiesta attieksme, uzmanība (pret kaut ko), kā arī vajadzības, tieksmes, aizraušānās, arī labums, izdevīgums.

Izziņas interese veidojas jau agrā bērnībā un turpinās visa mūža garumā. Ziņkāre, zinātkāre ir tas, kas motivē bērnu izzināt pasauli visā tās daudzveidībā. Ar mūsu pirmo dzīves dienu sākas izziņas process, mēs sākam ar sevis un pasaules izzināšanu, kas ir mums visapkārt. Lai šis izziņas process noritētu veiksmīgāk, tas ir jāstimulē, jārosina- zīdaiņa vecumā tas ir grabulis, mantiņas, bet skolas vecumā- uzskate, rotaļa, praktiskā darbošanās u.c.

Bakalaura tika izstrādāts kā iespējamā atbilde uz jautājumu – ko darīt, lai skolēni kļūtu daudz ieinteresētāki, zinātkārāki un pēc izziņas intereses meklējošāki mācību procesā sākumskolā. Tēmas aktualitāte balstās uz atziņu, ka sākumskola ir viens no vēlamākajiem vecumposmiem, kad aktīvi sākt veidot un attīstīt bērnu izziņas intereses. Sākumskolā skolēnam izveidojas pašvērtējums, ar kuru izziņas intereses veidošanās ir cieši saistīta. Ļoti nozīmīga problēma motivācijas veicināšanā ir arī valstī esošā situācija, kuru skolēni jaunākā skolas vecuma otrajā pusē labi apzinās, tādēļ motivācija bieži vien zūd viena iemesla dēļ - nozīmīgu un sociāli svarīgu profesiju pārstāvju darba vietas, kurām nepieciešama augsta un laba izglītība, ir zemu novērtētas un slikti apmaksātas. Pedagogi valstī esošo situāciju mainīt nevar, tomēr viņi var ielikt labu pamatu skolēna pašvērtējuma un izziņas darbības veidošanās veicināšanā, radot apstākļus, kuros skolēns vēlas domāt, mācīties, sasniegt mērķus un risināt problēmas. Skolotājs var palīdzēt skolēnam noticēt pašam sev un tam, ka skolēns, kad pieaugs, spēs būt vairāk, nekā “melnā” darba darītājs. Lai to panāktu, skolotājam ir jāapzina darbības rezultāti un mācību metodes.

„Personība, kas organizē un realizē mācību un audzināšanas procesu skolā ir skolotājs. Var teikt arī tā: skolotājs (pedagogs, pasniedzējs, padomdevējs, meistars)- cilvēks ar speciālu sagatavotību, kurš profesionāli darbojas pedagoģijā. Šeit nepieciešams vērst uzmanību uz vārdu „profesionāli”. Ar neprofesionālu pedagoģiju nodarbojas gandrīz visi cilvēki, bet tikai skolotājs zina, ko, kur un kā ir jādara, prot rīkoties saskaņā ar pedagoģijas likumiem, atbild par kvalitatīvi izpildītu profesionālo pienākumu. Cilvēks, kas nostājas aiz skolotājas galda, ir atbildīgs, zina un prot. Tieši atbildība par katra skolēna likteni ir skolotāja pienākums. Grūti iedomāties citu darbību, no kuras rezultāta tik ļoti atkarīgs katra cilvēka un visas tautas liktenis” (Подласый, 1999, 230).

Pētījuma objekts. Mācību process sākumskolā

Pētījuma priekšmets. Izziņas interešu veicināšanas pedagoģiskās iespējas

Pētījuma mērķis. Analizēt izziņas interešu veicināšanu pedagoģiskās iespējas mācību procesā- „X” sākumskolā

Pētījuma hipotēze:

Sākumskolas skolēnu izziņas interese tiks veicināta, ja skolotājs mācību procesā izvēlēsies daudzveidīgas mācību metodes un paņēmienus, kā arī skolēniem, atbilstoši viņu vecumam un interesēm, tiks piedāvāti praktiski uzdevumi

Pētījuma uzdevumi:

1. Literatūras analīze par atslēgas vārdiem
2. Izvirzīt kritērijus izziņas interešu noteikšanai mācību stundās
3. Veicot pētniecisko darbību, pētīt skolēnu izziņas interešu veidošanos mācību procesā sākumskolā
4. Apkopot pētījuma rezultātus

Pētījuma metodes.

1. Teorētiskā- pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze
2. Empīriskās- daļēji strukturēta intervija, datu apkopošana
3. Rezultātu analīze un apkopošana

Pētījuma bāze: „X” sākumskolas 3. klases skolēni

1. Mācību procesa un izziņas interešu atbilstība vecumposma attīstības īpatnībām sākumskolā

Mācību procesā skolotājs cenšas nodot zināšanas skolēnam, bet mācīšanās ir paša skolēna aktivitāte, tiecoties pēc zināšanām. Zināšanas ir izziņas procesa rezultāts. Sekmes mācībās ievērojamā mērā ir atkarīgas no skolēna izziņas aktivitātes, tāpēc organizējot mācību darbu, svarīga ir skolēnu intereses izraisīšana. Interese ir psihes pamatīpašība, bez kuras intelekta darbība nav iedomājama. Mācību process – mērķtiecīgi organizētas mācīšanas un mācīšanās tiešā norise kā pedagoģiskā procesa sastāvdaļa, kurā ciešā skolotāja un skolēna (skolēnu) mijiedarbībā tiek apgūta jauna informācija, papildinot zināšanas, tiek attīstītas jaunas prasmes un iemaņas un tiek nostiprinātas iepriekš apgūtas zināšanas, prasmes un iemaņas. Tas ir izziņas, saskarsmes un personības attīstības process (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2002, 97).

Mācību process ir skolotāja un skolēna sadarbība, kas virzīta uz vienu mērķi – zināšanu apguvi, tāpēc nepieciešams fiksēt skolēna faktiskās zināšanas, nevis pieļaut zināšanu vērtējumu, kas veidojas tikai no gadījuma atzīmēm. Nav iespējams runāt par efektīvu, mērķtiecīgu darbību, ja nav skaidrs rezultāts, kuru grib sasniegt. Jebkurā dzīves jomā, uzsākot kaut ko darīt, ir skaidri jāsaprot, kas tieši jāizdara, kādam jābūt rezultātam – kas tiek sagaidīts. Procesa laikā ir svarīgi pārlicināties, kā veicas, kas darbībā vēl jāuzlabo, lai rezultātu sasniegtu. Kad darbs ir paveikts, ir jābūt skaidrībai, vai tas ir tas, ko gribējām? Citiem vārdiem sakot – ikvienā cilvēka darbības jomā ļoti nozīmīga ir plānošana un vērtēšana, saistot to ar sagaidāmo rezultātu. Ikviens skolotājs plāno, ko mācīs saviem skolēniem, un vērtē, ko tie iemācījušies. Runājot par mācību procesu, nereti skolotājs saka, ka viņam mērķis ir skaidrs – viņš koncentrējas uz tematu un savā pieredzē ilgstoši īstenoto pieeju, mācību grāmatu, mācību aktivitātēm. Skolotājs domā par to, ko stāstīs, rādīs, kādi uzdevumi būs jāveic skolēniem – kāds būs konkrētais mācību saturs un mācību aktivitātes. Uz jautājumu par stundā plānoto, skolotājs nosauc tematu, par ko mācīsies. Ja gribam, lai mācīšanās ir maksimāli efektīva, fokuss ir uz skaidri definētu sasniedzamo rezultātu – ko skolēni stundā iemācīsies, ko stundas beigās zinās, pratīs. Skolēnam sasniedzamajam rezultātam pakārtota mācību metožu, paņēmieni, darba formu un mācību līdzekļu izvēle. Mēs rosinām paraudzīties uz šiem diviem savstarpēji ļoti cieši saistītajiem nozīmīgajiem mācību procesa aspektiem (plānošanu un vērtēšanu) mūsdienīgas mācīšanas un mācīšanās kontekstā. Tas var palīdzēt veidot mācību procesu mērķtiecīgāku, izmantot vērtēšanā iegūto informāciju, lai uzlabotu gan mācību procesa, gan rezultāta kvalitāti.

L. Žukovs uzsver, ka centrālais elements mācību procesā ir skolēns, kurš tiek iekļauts aktīvā izziņas procesā. Tikai aktīvi piedaloties mācību procesā (veicot individuālu izziņas darbību), skolēns var bagātināt savas zināšanas, prasmes, iemaņas - attīstīt savas spējas (L. Žukovs, 1997). Izcilas skolas, tāpat kā izcili skolotāji, atšķiras cits no citas. Katrai ir savas unikālas iezīmes, bieži vien tās īpaši cenšas kļūt unikālas. Tās strādā novatoriski un ir atvērtas pārmaiņām, vienlaikus saglabājot savu redzējumu un galvenās vērtības. Šīs skolas jūtas atbildīgas pret tiem, kuru labā strādā. Tās prot novērtēt, kas skolas mācīšanās kopienā ir īpašs un neatkārtojams. Tās aktīvi strādā, lai gūtu sasniegumus, bet tām patīk darīt pašām pēc sava prāta. Šīm skolām piemīt spēja vienmēr atjaunot enerģiju un atkal gūt panākumus. Tās izvirza uzmanības centrā mācību procesu un to īpašo, kas piemīt skolai un personālam (R. Fišers, 2005, 204).

Kopš seniem laikiem pastāv uzskats, ka bez motivācijas mācīšanās nav iespējama. Platons jau pirms 2500 gadiem ir teicis, ka piespiedu vingrinājumi ķermenim nekaitēs, bet piespiedu mācīšanās galvā nepaliks. Tādēļ izvairieties no piespiešanas un gādājiet, lai bērniem mācīšanās šķistu spēle (Plato, 1941, 252). Pedagogi ir atzinuši, ka mācīt kaut ko skolēniem, kurus tas neinteresē ir bezcerīgi, ja nav motivācijas, tad mācīšanās izraisa vienīgi nepatiku, bet, ja skolēniem patīk tas, ko viņi dara, tad ar prieku un interesi to apgūst. Tātad, lai spētu pienācīgi motivēt bērnus mācībām, ir jāzina, kādas ir bērnu vecumposmu īpatnības un intereses.

1.1. Skolēnu attīstības raksturojums pētāmās problēmas sakarā

Mācīšanās motivācijas veidošanās tieši ir saistīta ar vecuma dominējošo vajadzību apmierināšanu. Viena no tādām vajadzībām pusaudžu vecumā ir izziņas vajadzība. Tās apmierināšanas rezultātā veidojas noturīgas izziņas intereses, kuras nosaka pozitīvu attieksmi pret mācību priekšmetiem (Baltušīte, 2006, 72). Ikviens zina, kas ir motivācija un kā tā spēj mokošu garlaikošanos pārvērst aizrautīgā interesē. Motivācija ir tā, kas garlaicības vietā rada interesi. Tieši motivācija skolēnus iekustina, virza viņu rīcību un uztur viņu uzvedību ilgākā laika posmā. Motivācija ir arī sava veida pašmērķis, viens no pedagoģijas mērķiem. Piemēram, skolotāji vēlas, lai viņu audzēkņi sāktu interesēties par noteiktām intelektuālām un estētiskām aktivitātēm un saglabātu šo interesi arī pēc tam, kad formāli mācības būs beigušās. Tātad motivācijas īpatnība ir tāda, ka tā ir gan mācību mērķis, gan līdzeklis (Geidžs, Berliner, 1999, 309). Motivācija – vajadzības, intereses, tiecības un citi uzvedību veicinošie un vadošie elementi, kas ar attiecīgo darbību raksturo arī cilvēka personību” (Breslavs, 1999., 90).

Iestājoties skolā, bērni un skolotāji var sastapties ar vairākām problēmām: bērniem ir atšķirīga gatavības pakāpe skolai, nesagatavotība jaunajai psiholoģiskajai lomai, atšķirīga motivācija iet skolā, dažāds prasmju un iemaņu, kā arī dotību līmenis. Vieniem mācīties ir viegli, citiem grūti, vieniem ir garlaicīgi, citiem interesanti. Pirmajā skolas gadā lielākā skolotāju problēma ir bērnu dažāds sagatavotības līmenis, tādēļ atsevišķiem bērniem var dot iespēju pabeigt vienā gadā divas klases, bet dažiem- palikt uz otro gadu vienā klasē. Lai bērns spētu iekļauties mācību procesā, svarīga ir arī, personības gatavība, t.i., subjektīvais faktors, lai sekmīgi mācītos, pašam bērnam ir jāvēlas tiekties uz skolas dzīvi. Spēle reducējas uz mācībām, vērtību hierarhija mainās. Uzsākot skolas gaitas galvenā ir ārējā atribūtika – skolnieka statuss, un viss, kas ar to saistās – soma, burtnīcas, u.c. Skolas sākums ir emocionāli saspringts brīdis visiem bērniem, neatkarīgi no tā vai viņi to ārēji izrāda vai nē. Tā izpausmes var būt gan kaprīzes, gan agresivitāte, raudulība, miega traucējumi u.c. Bērnam normāli adaptējoties skolas vidē, šiem simptomiem būtu jāizzūd 1,5 – 2 mēnešu laikā, ja šajā laikā tie neizzūd, tad ir jāmeklē speciālista palīdzība, lai noskaidrotu, kāpēc tā notiek.

21. gadsimta globalizācijas procesi un tehnoloģiju attīstība ietekmē prasības izglītībai. Pieaugošais informācijas apjoms, valsts izglītības standarta prasības, izglītības programmas un mācību priekšmetu programmas, spraigais mācību process daļai bērnu rada zināmas grūtības. Tādēļ pedagogs risina daudzus, pēc būtības pavisam dažādus jautājumus: nosaka mācību mērķi un uzdevumus, precizē mācību saturu, izvēlas optimālākās darba formas un metodes, aktivizē skolēnu izziņas darbību, bet galvenais – cenšas respektēt katra skolēna individuālās īpatnības un ievērot katra mācīšanās spējas. Lai mērķtiecīgi sekmētu skolēnu izziņas darbību,

nepieciešams saprast, kā noris mācīšanās, cik labi izprasts apgūstamais mācību temats, kā racionālāk apgūt jaunus jēdzienus, prasmes un iemaņas.

Sekmīgai prasību apguvei nepieciešams noteikts prasmju un iemaņu līmenis, neatlaidība, emocionālā līdzsvarotība, savaldība, spēja koncentrēties, noturēt uzmanību. Visi izziņas procesi un personības kvalitātes sākumskolā veidojas mācību darbībā, tāpēc skolotājam paveras lielas iespējas, jo šajā vecumā viņš ir bērnam viens no svarīgākajiem cilvēkiem. Sākumskolas skolotājs ir tas etalons, pēc kura skolēns spriež par pārējiem skolotājiem. Tomēr mācīšanās tālāko problēmu iemesls bieži ir meklējams sākumskolā- negatīva mācību pieredze, neprasme patstāvīgi darboties atbilstoši savam vecumam, nepietiekama vecāku uzmanība vai otrādi- vecāki uzņemas atbildību par bērna mācību darbību. Nereti to provocē mājas darbi, kurus bērns bez vecāku palīdzības nevar izpildīt. Tas nereti veido priekšnosacījumus iemācītai bezpalīdzībai. Protams, padziļinās arī problēmas, kas sākās vēl pirmsskolas posmā, bet, sadarbojoties ar vecākiem un visiem atbalsta dienestiem, iespējams tās atrisināt. Galvenais, kas jāatceras,- katram bērnam piemīt attīstības tendence. Šī tendence ir spēcīgāka tad, ja bērns mazāk enerģijas patērē savai aizsardzībai, drošībai. Droša vide ir pamats viņa attīstībai. (Baltušte, 2006, 68).

Grūtības, kas raksturīgas šajā vecumā ir uzvedības pašregulācija, prasme koncentrēt uzmanību, jaunas pieaugušo prasības. Taču kopumā šī vecuma bērniem ir visaugstākais mācīšanās motivācijas līmenis salīdzinājumā ar vēlākiem skolas gadiem. Sākumskolas vecums, īpaši 1. un 2. klasē, ir labvēlīgs korekcijas darbam. Ja problēmas ir konstatētas mācību gada sākumā, atbalsta personāla un skolotāja korekcijas darba rezultāti var būt efektīvi.

Apkopojot iepriekš analizēto varam secināt, ka katram skolēnam piemīt attīstības tendence, galvenais nepieciešams patstāvīgi darboties savam vecumam, kā arī vecākiem ir jāuzņemas atbildība par skolēna mācību darbu.

Skolēnu attīstības raksturojums pētāmās problēmas sakarā ir atmiņa, kas ir svarīgs izziņas process, jo uz tās balstās domāšanas attīstība. Sākumskolas perioda vecumā skolēniem attīstās mehāniskā atmiņa, viņi labāk iegaumē, ja vairākkārt atkārto iegaumējamo informāciju. Lielākoties to iegaumējot mehāniski vai arī uz emocionālā pārdzīvojumu pamata, nevis meklējot kopsakarības starp atsevišķām informācijas vienībām. Loģiskā iegaumēšana nedaudz atpaliek, taču šīs iegaumēšanas ātrāku izmantošanu var veicināt ar īpašiem vingrinājumiem. Pētījuma turpinājumā nepieciešams noskaidrot izziņas interešu veicināšanas nosacījumus mācību procesā sākumskolā.

1.2. Izziņas interešu nosacījumi mācību procesā sākumskolā

Teorētiskās literatūras analīze apliecina, ka pie iekšējiem pamudinājumiem tiek minēta izziņa un interese, savukārt pie ārējiem pamudinājumiem- sociālie motīvi un sasniegumi.

Izziņas motīvi- saistīti ar mācību darbības saturu un tās īstenošanas procesu.

Izziņas motīvu vidū galvenais ir interese par zināšanām un to iegūšanas procesu. Tā ir vēlēšanās uzzināt pēc iespējas vairāk, paplašināt savu redzes loku utt.

„Izziņas vajadzība ir izjūsts zināšanu deficīts, tiešs un spēcīgs mācīšanās motīvs. Pētnieciskā mācību procesā iesaistījies skolēns izjūt vajadzību pēc jaunas informācijas pētīšanas turpinājumam vai problēmas atrisināšanai” (Žogla, Kalniņa, Antiņa, 2012, 113).

Izziņas motīvu piesavināšanās sākas tieši ģimenē; vecāki veicina bērna izziņas darbību (Maļicka, 2001). Vecāku piedalīšanās bērnu izglītošanā sākas pirms formālās izglītības - ģimene veido bērna personību, nosakot normas, vērtīborientāciju un uzvedības standartus (Maļicka, 2001). Skolas uzdevumi ir adaptēt bērnus skolai, iemācīt bērnus mācīties, vingrināt gribasspēka noturīgumu, paškontroles spējas, veidot pozitīvu attieksmi pret sevi un citiem, kā arī rosināt jaunrades spēju attīstību. Pētījumi pierāda, ka tajās ģimenēs, kur starp bērniem un vecākiem valda savstarpēja cieņa, mīlestība un izpratne, bērni ir neatkarīgāki, vairāk piemēroti dzīvei un viņiem ir augsta pašapziņa (Concise encyclopedia of psychology, 1996.- 150).

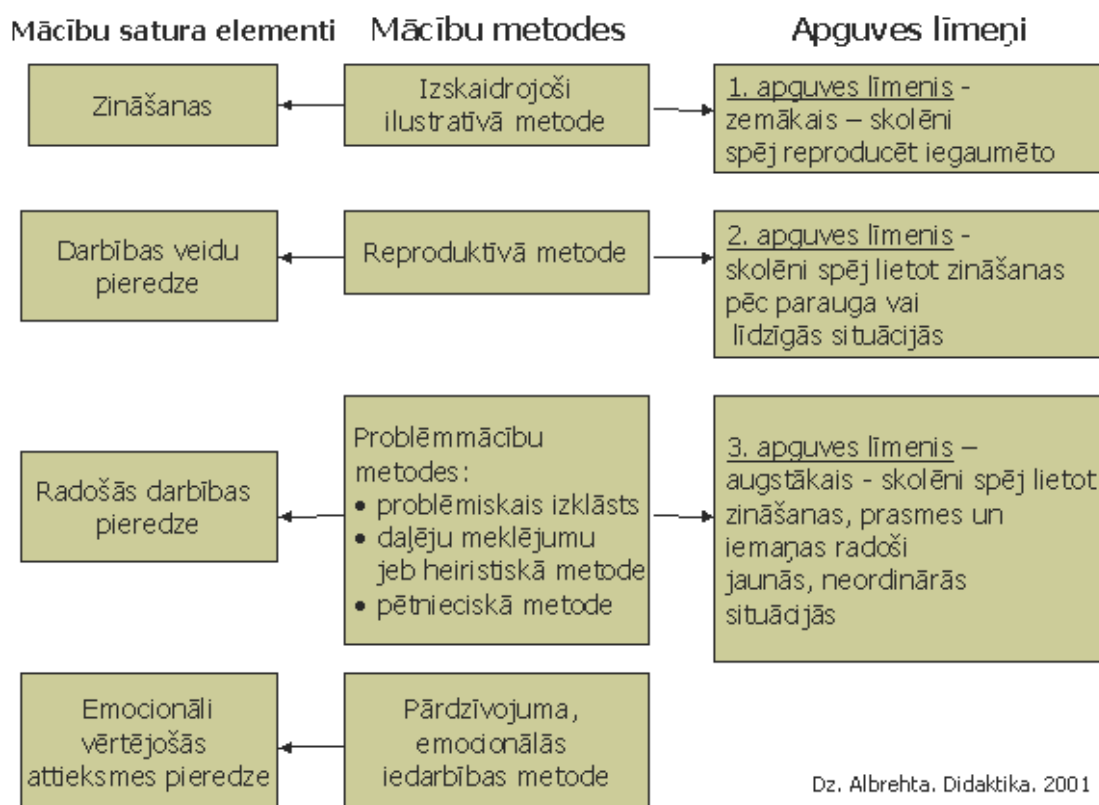
No mācību procesa organizācijas ir atkarīga katra skolēna pārdzīvojumi par mācību procesa nozīmi, jo mācību process ir ne tikai noteikto zināšanu un prasmju apguves process, bet arī audzināšanas līdzeklis. Attīstošā skolā vairāk nepieciešama mācīšanās nekā mācīšana. Līdz ar to skolēni ir aktīvie dalībnieki mācīšanās procesā. Bet dažreiz skolēni nav gatavi uzņemties šo atbildību. Tātad ir nepieciešams radīt jaunas darba metodes skolēnu un skolotāju mijiedarbībā. Skolotājiem jāatrod tādi līdzekļi un paņēmieni, kas veido dzīves darbības prasmes: sadarbība, projektu darbu veikšana, mācīšanās- izmantojot pieredzi, atbildība par paveikto, patstāvība un pašapziņa, māka aizstāvēt savu viedokli. Stundā būtiska ir skolēns – skolotājs un skolēns – skolēns sadarbība. Attīstošā skolā valda uzskats, ka „vairāk nepieciešama mācīšanās, bet mazāk mācīšana” (Bērziņa, 2002, 36). Nevar iedot noteiktu zināšanu “bagāžu”, no kuras smelties visu mūžu. Šajā procesā īstenošanai nepieciešami- saskarsme, sadarbība, atbildība.

„Obligāts priekšnoteikums un pamats veiksmīgai pedagoga darbībai ir cieņa, zināšanas un sava skolēna izpratne. Skolēns ir jāsaprot un jāpieņem neatkarīgi no tā, vai sakrīt vērtību sistēma, uzvedības modeļi un vērtējumi. Pedagoģis ir skolēnu mācību darbības organizators,

viņu sadarbība ir partnerattiecības pedagoģiskajā saskarsmē” (Григорович, Марцинковская, 2001, 75).

Šodienas izglītības mērķi pedagogam liek izvēlēties aktīvu izziņas procesu veicinošas metodes, kuras paralēli dažādu prasmju un iemaņu attīstīšanai var paaugstināt arī skolēnu mācīšanās motivāciju, jo skolotājs var iemācīt tikai to skolēnu, kurš vēlas mācīties. Katrs skolotājs zina, ka informāciju par apkārtējo pasauli cilvēks saņem ar piecām klasiski labi zināmām sajūtām jeb maņām (redzes, dzirdes, ožas, garšas, taustes), savukārt uztvere ir izziņas process, kas izpaužas lietu un parādību atspoguļošanas brīdī, kad tās darbojas uz maņu orgāniem, ir telpas, kustības, laika uztvere. Visos gadījumos uztvere ir mērķtiecīgi virzīts process, kas balstās uz skolēnu iepriekšējo pieredzi. Skolotāja uzdevums ir ne tikai sagatavot skolēnus aktīvai uztverei, izvirzot izziņas uzdevumus, bet arī patstāvīgi vadīt uztveri, nodrošināt izziņas situāciju visas stundas laikā. Skolotāja pienākums- uztveres procesā virzīt skolēnu aktīvo domāšanas darbību, nodrošināt uzskates un vārda, novērojumu un paskaidrojumu apvienošanu (Sorokins, 1977, 77).

Vislabāk mācību individualizāciju un diferenciaciju, kā arī skolēnu socializāciju varam realizēt izmantojot stundā dažādas mācību darba organizācijas metodes, kas izriet no mācību satura, mācību un audzināšanas uzdevumu rakstura, kā arī no skolēnu vecuma. Jebkura pat minimāli sakārtota darbība balstās uz noteiktu metodi- darbības principu kopu, kas nodrošina mērķa sasniegšanas efektivitāti. Darbības efektivitāte izpaužas sasniegtā rezultāta un patērētās enerģijas attiecībā. Metodes izvēli nosaka darbības īpatnības - darbības veids, sfēra, mērķis un citi apstākļi. (Vedins, 2008). Mācību metode ir skolotāja un skolēnu didaktikas sadarbības paņēmieni sistēma skolēnu zināšanu un prasmju veidošanai un izziņas spēju attīstīšanai. (Zelmenis, 2000, 111). Mācību metodes vērstas uz mācīšanas mērķu īstenošanu. Mācību metožu sistēmas radoša apgūšana ir viens no docētāja profesionālās meistarības nosacījumiem. Saistībā ar mācību metodes nozīmi pedagoga darbā didaktikas pamatlicējs J.A. Komenskis rakstīja: “Mācību metode ir jāpārvērš mākslā.” (Komenskis, 1992, 94). Noteiktas mācību metodes izvēle ir atkarīga galvenokārt no mācīšanas mērķa un mācību vielas satura (Vedins, 2011, 122).

1. attēls. Metožu iedalījums pēc skolēna izziņas aktivitātes un patstāvības mācībās (pēc Albrehtas, 2001).

Izskaidrojoši ilustratīvā metode ir viens no ekonomiskākajiem veidiem, kā nodot jaunajai paaudzei vispārinātu un sistematizētu dzīves pieredzi, taču ar to nedrīkst aizrauties un lietot bez vajadzības. Metodi var izvēlēties jauna temata apguves sākumā, kad skolēnam nav priekšzināšanu, lai ar saistošās jauniegūtās informācijas palīdzību ieinteresētu skolēnus tālākā problēmas izpētē, pareizas lietošanas rezultātā skolēni gūst jaunas zināšanas gatavā veidā.

Reproduktīvā metode prasa ievērot mācību individualizāciju, jo prasmju un iemaņu veidošanās ceļš katram skolēnam ir atšķirīgs, tāpēc uzdevumu skaitam jābūt pietiekamam, daudzveidīgam un atbilstošam skolēnu tuvākās attīstības zonai, metodes efektivitāti var paaugstināt arī dažādu programmētu materiālu izmantošana, tā bagātina skolēnu zināšanas, prasmes un iemaņas, izveido domāšanas pamatoperācijas (analīzi, sintēzi, abstrahēšanu u.c.), bet negarantē radošo spēju attīstību, nesekmē to mērķtiecīgu izkopšanu.

Problēmiskais izklāsts ir kur skolēni apgūst konkrētās problēmas vai noteikta tipa problēmu risināšanas paņēmienus un loģiku, taču vēl neizveido prasmi tos izmantot patstāvīgi, ar šādu metodi var atvieglot skolēniem radošās darbības pieredzes apgūšanu, taču nevar nodrošināt pašas radošās pieredzes veidošanos (Albrehta, 2001).

Daļēju meklējumu jeb heiristiskai metodei radošās darbības pieredzi atšķirībā no gatavām zināšanām, darbības veidiem, iemaņām un prasmēm skolēni var apgūt tikai risinot

viņiem jaunas problēmas. Heiristika – loģisku paņēmieni sistēma kādas problēmas risināšanai. Katras problēmas risināšanā jāatrod atbilstoša paņēmieni sistēma. Mācību procesā to izmanto problēmu un problēmsituāciju risināšanā, dodot skolēniem iespēju meklēt un atklāt, izmantojot savas zināšanas, prasmes un pieredzi, tādējādi veicinot skolēnu aktivitāti, atjautību, loģiskās domāšanas un izziņas procesa attīstību. Heiristiskā metode ir, kad problēmmācībās skolēniem secīgi un mērķtiecīgi tiek izvirzīti izziņas uzdevumi, kurus risinot, viņi skolotāja vadībā aktīvi apgūst jaunas zināšanas, izziņas uzdevums kļūst problēmisks, ja – uzdevums skolēniem sagādā grūtības izziņas procesā – liek aktīvi domāt par attiecīgo problēmu, – rada izziņas interesi, – balstās uz viņu pieredzi un zināšanām. Šai metodei ir izteikti spēcīgs attīstītāj funkcijas raksturs, taču salīdzinājumā ar reproduktīvajām mācībām tiek patērēts vairāk laika.

Pētnieciskā metode sniedz pilnvērtīgas, labi izprastas, operatīvas un elastīgi izmantojamas zināšanas, veido radošās darbības pieredzi, nodrošinot zināšanu, prasmju un iemaņu apguvi - trešajā - augstākajā radošās pielietošanas līmenī.

Pārdzīvojuma, emocionālās iedarbības metode. Attieksmes veidošanas vissvarīgākais nosacījums ir emocionāla iedarbība cilvēka jūtu ietekmēšana. Emociju un jūtu pieredzes nosacījums un veids ir cilvēka pārdzīvojumi un no pārdzīvojuma rakstura un dziļuma ir atkarīgs attieksmes raksturs, kas veidojas pret objektu, parādību vai darbību (Albrehta, 2001).

Pierādījies, ka skolotāji uzdod pārāk daudz slēgtā tipa neproduktīvus jautājumus. Jācenšas jautāt mazāk, bet izdomāt labākus jautājumus, un censties panākt, lai skolēni labāk atbild, paredzot pietiekami daudz laika domāšanai un atbildēm. Skolotāji palīdz bērniem mācīties, ja uzdod viņiem pārdomātus jautājumus un iedrošina arī viņus jautāt. Visiem bērniem jānodrošina iespēja izgudrot jautājumus, un ievingrinoties viņi pratīs uzdot arvien labākus jautājumus. Mums jācenšas klasē izveidot tādu gaisotni, kas veicina jautāšanu, kas augstu vērtē bērnu jautājumus un kas veicina patiesu mācīšanos un izpratni. (Morgan. N, Saxton. J, 1991). Gan lekciju laikā, gan diskusijās, laboratorijas darbos vai individuālās konsultācijās jautājumu formulēšana ir svarīga skolēnu mācīšanas sastāvdaļa. Ja skolēns uzdod jautājumu, tad viņa mērķis ir meklēt norādi, vai mācīšanās virziens ir pareizs, sagaidot atbildi no skolotāja kā autoritātes. No atbildes saņemšanas atkarīgs, kāds būs nākošais jautājums, vai tas vispār būs.

Sākumskolā vēlams izmatot tās metodes, kas: ļauj ievērot pusaudžu vajadzības pēc metožu daudzveidības un rada tādu vidi, kas stimulē pusaudžu izziņas aktivitāti, veicina izziņas interesi; māca pusaudžiem mācīties, izmantojot un attīstot prāta, jūtu un gribas spējas, kā arī mācīšanās pieredzi; veicina informācijas uztveri un noturību; padara skolotāju par

padomdevēju un mācību darbības līdz organizētāju; veicina skolēnu mācību darbības pieredzi dažādās sociālajās formās (Maslo,1998).

Vairāki autori iesaka motīvu veidus klasificēt, iedalot divās lielās grupās un vairākās apakšgrupās (Markova, 1986.; Jakobsons, 1969.; Božoviča, 1972.; Blagonadežnojs, 1972.; Matjuhinojs, 1976.)

1. Izziņas motīvi (saistīti ar mācību darbības saturu un tās īstenošanas procesu)

1.1 plašie izziņas motīvi- saistīti ar skolēnu orientāciju uz jaunu zināšanu apguvi;

1.2 mācību izziņas motīvi- saistīti ar skolēnu orientāciju uz attiecīgo paņēmienu apguvi, lai rastu zināšanas;

1.3 pašizglītības motīvi- saistīti ar skolēnu tieksmi patstāvīgi pilnveidot zināšanu apguves paņēmienus.

Šie izziņas motīvu veidi var nodrošināt skolēniem tā sauktā panākuma motīva izveidi- skolēna tiešanos gūt sekmes, vēlēšanos gūt jaunus, ar vien augstākus rezultātus salīdzinājumā ar tiem, ko viņš sasniedzis iepriekš.

2. Sociālie motīvi (saistīti ar dažādām mijattiecībām starp skolēnu un citiem cilvēkiem)

2.1 plašie sociālie motīvi- saistīti ar tieksmi gūt zināšanas, lai būtu noderīgs sabiedrībai;

2.2 šaurie sociālie motīvi jeb pozīcijas motīvi- saistīti ar tieksmi ieņemt noteiktu pozīciju, vietu attiecībās ar apkārtējiem cilvēkiem, iegūt viņu atzinību, iemantot autoritāti;

2.3 sociālās sadarbības motīvi- saistīti ne tikai ar skolēna vēlēšanos nodrošināt saskarsmi un mijattiecības ar citiem cilvēkiem, bet arī ar tieksmi apjēgt, analizēt tās sabiedrības un to savstarpējo attiecību veidus un formas, kas veidojas starp skolēnu un viņa klases biedriem un skolotājiem, cenšas patstāvīgi pilnveidot šīs formas.

Sociālie motīvi, īpaši plašie sociālie motīvi, kas saistīti ar pienākumu, nodrošina stingru pamatu kolektīvismam un atbildībai par kopīgo darbu. [taču iedomāsimies citu situāciju! Skolēnam ir izveidojušies sociālie motīvi, bet tie saistīti ar vēlēšanos gūt prioritāti biedru vidū, ar tieksmi strādāt prestižā profesijā, kas sola materiālo labklājību. Tādi sociālie motīvi arī rada egoistisku virzību un kaitē personības attīstībai kopumā. Tātad nevis sociālo vai izziņas motīvu izveide, bet gan šo motīvu kvalitāte nosaka skolēna personības būtību un tās virzību. (Kopeloviča, Žukovs, 2000, 302).

„Izziņas motīvu līmeņi var nodrošināt skolēniem tā sauktā „sasniegumu motīva” esamību, kas nozīmē skolēnu tieksmi uz panākumiem pastāvīgās sacensībās pašam ar sevi, vēlēšanās sasniegt jaunus, augstākus rezultātus salīdzinājumā ar saviem iepriekšējiem rezultātiem” (Maļicka, 2004, 18).

„Pedagoģiskā darbība nav individuāla darbība, bet kopīga. Augstākais saskaņas kritērijs nav vienkārši pedagoģu savstarpējā sadarbība, bet sadarbība, kas vērsta uz mērķu sasniegšanu, kas ir nevis metodiskā procesa pilnība, bet izglītojamā personība – viņa attīstība, apmācība un audzināšana” (Реш, Бордовская, Розум 2006, 342). Lai skolēnus efektīvāk iesaistītu mācību procesā, stundas laikā ir jāpārbauda skolēnu izpratne- jāiesaista īsās diskusijās par tēmu. Atsevišķu skolēnu izsaukšana atbildēt dažādus jautājumus vai piedāvājot komentēt saturu uzdodot jautājumus piesaista skolēnu uzmanību, taču dažiem varbūt patīk kā atgriezeniskā saite- rakstiskas īslaicīgas pārbaudes, kas garantē viņu anonimitāti. Ja iespējams veidot mazu grupu diskusijas: grupa var piedāvāt diskusiju jautājumu. Skolotājam ir jāizmanto visas tās metodes, kas rosina skolēna interesi būt klāt un visā piedalīties. „Skolotājs, kurš efektīvi un taisnīgi izmanto formālo autoritāti, demonstrē profesionālas zināšanas, rāda, ka viņš novērtē izglītojamos un viņu centienus, izmantos izglītojamo cieņu” (Петти, 2010, 123)

Apkopojot iepriekš analizēto varam secināt, ka izziņas intereses nosacījumus skolotāji var izmantot sadarbībā, projektu darbu veikšanā, mācīšanās- izmantojot pieredzi, atbildību par paveikto, patstāvību un pašapziņu, māku aizstāvēt savu viedokli.

1.3. Emociju nozīme izziņas darbības veicināšanā mācību procesā

Izziņas darbības veicināšanā ļoti svarīgas ir arī emocijas, kas parāda skolēnu attieksmi pret mācīšanos.

E.P. Iljins norāda, ka emocijas spēlē nozīmīgu lomu visos mācību procesa etapos:

- novērtējot ārējo stimulu nozīmi,
- signalizējot par radušos vajadzību un novērtējot tās nozīmi,
- prognozējot vajadzību apmierināšanas iespējas,
- izveloties mērķi (Ильин, 2011).

Ar emocijām ir saistīta visa skolēnu darbība. Lai mācību process noritētu veiksmīgi, svarīgi tajā ir radīt pozitīvas emocijas. Emocijas veidojas atkarībā no cilvēka darbības un attieksmes. Tātad svarīga ir emocionālā attieksme.

„Emocionālo attieksmi vēl sauc par jūtām. Jūtas- noturīgi emocionāli pārdzīvojumi, kas saistīti ar kādu noteiktu objektu vai objektu kategoriju, kuriem ir nozīmīga ietekme uz cilvēku” (Реш, Бордовская, Розум 2006, 113). Būtiska loma ir skolotāja savstarpējām attiecībām ar skolēniem un to savstarpējā emocionālā klimata veidošana.

Stabilas izziņas intereses pamatā vienmēr ir pozitīvas emocijas. Negatīvas emocijas interesi nomāc. Ja bērns stundās saņem pozitīvas emocijas, viņam var rasties interese par mācību procesu, mācāmo vielu, uzdevumiem, kas līdz ar to veicinās interesi mācīties.

Emocijas ir mūsu reakciju iekšējs organizators, kas sasprindzina, uzbudina, stimulē vai kavē tās vai citas reakcijas- tādā veidā emocijām ir mūsu uzvedības iekšēja organizatora loma.

„Ja mēs kaut ko darām ar prieku, emocionālās prieka reakcijas nozīmē neko citu, kā vien to, ka turpmāk mēs centīsimies darīt tāpat. Ja ko darām ar nepatiku, tas nozīmē, ka mēs centīsimies šīs nodarbes pārtraukt” (Выготский, 2000, 162).

„Pozitīvas emocijas mācību procesā nodrošina savdabīgu noskaņojumu tā vai cita uzdevumu risināšanai dažādās situācijās. Skolēna ieinteresētība, aizrautība, prieks, ka kaut kas sanāk, ir tas, kas stimulē personisko panākumu izjūtu un nodrošina jauno zināšanu daudz veiksmīgāku apguvi” (Šūpola, 2001, 67).

Izziņas interese ir svarīga mācību procesā, jo izziņas darbība, kura norisinās intereses ietekmē, sniedz lielu ieguldījumu skolēnu personības attīstībā: - aktivizē skolēnu psihiskos procesus; - sniedz gandarījumu; - izsauc emocionālu pacēlumu, - izraisa mācīties prieku, - attīsta radošumu, - palīdz sasniegt sekmīgu izziņas rezultātu. Mācību darbība, kura norisinās esot izziņas interesei, sniedz gandarījumu ne tikai skolēniem, bet arī skolotājam.

Pedagoģe R. Šūpola norāda, ka skolotājs mācību stundā var sekmēt pozitīvu emociju un radošas individualitātes attīstību rašanos var sekmēt caur problēmsituāciju un skolēna

uzdotā jautājuma stimulēšanu. Skolēna uzdotā jautājuma stimulēšana aktivizē efektīvi kognitīvos procesus mācību darbībā. Jāņem vērā, ka atbildēm, ko sniedz skolotājs, jābūt tādām, lai neiznīcinātu skolēnos interesi, lai skolēnos rastos sajūta, ka viņu domas ir nepareizas un nevērtīgas. Ja skolēnam radies jautājums, svarīgi atbildes meklēšanā ir iesaistīt arī citus skolēnus- atbildes meklēt visiem kopā. Skolēna uzdotā jautājuma saturs ļauj spriest par skolēna zināšanu līmeni, skolēna spēju salīdzināt, analizēt, vispārināt, skolēna interesi par tēmu, skolēna interesi par problēmu kopumā, gatavību šo problēmu risināt (Šūpola, 2001).

Intereses pamatā jābūt pozitīvām emocijām, videi, kurā skolēns var izmantot savu sensoro un citu pieredzi, tādi mācību uzdevumu nosacījumi, kas prasa analizēt, sintezēt, salīdzināt un vispārināt.

Kopumā emocijas veido emocionāla komforta atmosfēru mācīšanās procesā. Skolotājam ir jābūt ļoti profesionālam savā darbībā, lai spētu noturēt un radīt pozitīvu emocionālu klimatu un kopā ar skolēnu izvirzītu mērķi. Svarīgi ir nepieļaut negatīvo emociju rašanos, kas bremzē mācību darbu un līdz ar to izziņas intereses rašanos, motivāciju mācīties un gūt pozitīvu rezultātu.

Izziņas intereses veiksmīgi atklāsies tikai pozitīvu emociju apstākļos. Tās ir nepieciešamas, jo stimulē personisko panākumu izjūtu un nodrošina jauno zināšanu daudz veiksmīgāku apguvi.

2. Skolēnu izziņas darbības veicinošās pedagoģiskās iespējas

sākumskolā

Ko pedagoģijā saprot ar jēdzienu izziņas darbība? Izziņas darbība ir sarežģīts psihiskās darbības process, kas lielā mērā pamatojas uz domāšanu. Taču tas nenozīmē, ka izziņas darbība un domāšana ir identiski jēdzieni. M. Skatkins norāda, ka jēdzienā “izziņas darbība” ietilpst ne tikai domāšana, bet arī uzmanība, atmiņa, griba u.c. S. Rubinšteins uzsver, ka izziņas darbībā vienmēr izpaužas cilvēka attieksme pret apkārtējo pasauli. (J.Freidenfelds, V. Ūsiņš, 1985, 62). I. Žogla ir pārliecināta, ka mācību individuālās izziņas mērķis ir izmainīt un bagātināt skolēna personību. Mācības ir kā ceļš no nesaprašanas uz saprašanu, no nevarēšanas uz varēšanu, no nespējas uz spēju un tikai skolēna pašiniciatīva šajā procesā sekmē veiksmīgu šo attīstības gaitu. (I.Žogla, 2001).

Skolotājs ne vien dalās ar skolēniem savās zināšanās, bet arī izmanto dažādus citus informācijas avotus - grāmatas, dažādus uzskates līdzekļus, ved skolēnus ekskursijās, organizē praktiskas nodarbības un dažādus vingrinājumus prasmju un iemaņu izkopšanā. Pirms jaunās mācību vielas skaidrojuma īsi tiek atkārtotas nepieciešamās priekšzināšanas, izvirzīti jautājumi un atklātas problēmas, kas liek domāt un tiekties pēc jaunām atziņām. Jaunā informācija tiek rūpīgi izskaidrota un nostiprināta atkārtojot. Sistemātiski notiek arī zināšanu un prasmju pārbaude. Mājās skolēns patstāvīgi gatavojas nākamās dienas nodarbībām. Jo vairāk skolēns zina, jo vairāk nezināmā viņš apzinās (jo vairāk zina, jo vairāk nezina). Šī apzinātā nezināšana, blakus iegūtajām zināšanām, ir vērtīgs mācību rezultāts. Tā vairo izziņas intereses un rosina turpmākajām mācībām. Skolotājs to izmanto, veidojot stundā problēmsituācijas pirms jaunās mācību vielas skaidrojuma. (V. Zelmenis, 2000, 82).

Pārmaiņas skolā nav iespējamās bez skolotājiem. Kā atzīmēja S.E.Fjelds: „Skola sākas un beidzas ar saviem skolotājiem” (Fjelds, 1998, 20). Skolas personāla, īpaši skolotāju, ieguldījums ir katras skolas panākumu atslēga. Skolotāji ir vidutāji starp pasauli, kas strauji attīstās, un skolēniem, kuriem tajā būs jāiekļaujas. Prasības pret skolotājiem aug: viņiem ir jāstrādā ar neviendabīgākajām skolēnu grupām; no skolotājiem prasa, lai viņi izmantotu iespējas, ko piedāvā jaunākās tehnoloģijas; lai viņi izmantotu individualizētu mācīšanos un lai palīdzētu skolēniem apgūt neatkarīgu mācīšanos visu mūžu. Turklāt pēc skolu autonomijas palielināšanas viņiem jāpieņem lēmumi un jāveic vadītāja uzdevumi. Skolotājam ne tikai ir jābūt kompetentam „mācību priekšmetā, mācību metodikā un organizācijā” (Fjelds, 1998, 20), bet jābūt gan filozofam, gan psihologam, gan augstās klases speciālistam, „kas prot attīstīt bērnu spējas” (Ļihačova, 2003, 12). „Ja skolotājam pašam nav intereses un

motivācijas, tās nebūs arī vairumam bērnu- mācīsies tikai tie, kas tik un tā visu labi mācās, un skolēni, kuriem ir liela, dedzīga interese par konkrēto mācību priekšmetu. Ja skolotājam ir garlaicīgi savā stundā, arī skolēniem būs garlaicīgi. Stundai ir jābūt abpusēji interesantai” (Vecmane, 2004, 96).

Pedagoģisko prasību īstenošanas mērķis ir ne tikai nodrošināt sekmes mācībās, bet arī skolēnus audzināt- izveidot sabiedrībai pieņemamu pārliecību un stipru gribu, iesakņot čaklumu, atbildību, precizitāti, ticību saviem spēkiem un izjust prieku par labiem sasniegumiem. Tas notiek, ja skolotāja pedagoģiskās prasības pakāpeniski pāriet skolēnu apziņā un kļūst par viņu personiskajām prasībām pret sevi un citiem. Tad ārējos stimulus pakāpeniski nomaina pārliecībā pamatoti motīvi, kas kļūst par noteicošo faktoru mācībās. Motīvu pamatā var būt izziņas intereses, nākotnes nodomi, pienākuma izjūta, godkāre vai citi argumenti. Skolas gados iesakņotie mācīšanās motīvi un paradumi nereti saglabājas visu mūžu un liek cilvēkam vienmēr tiekties pēc jaunām zināšanām (Zelmenis, 2000, 85- 86).

Skolēna vēlme izziņāt ir saistīta ne tikai ar interesi, bet arī ar mērķi, kas ir svarīgs jēdziens, runājot par mācību motivāciju. Par mērķi uzskata to apzināto rezultātu, uz kuru dotajā brīdī ir virzīta rīcība, kas saistīta ar aktualizētās vajadzības apmierinošo darbību. Motīvi, vajadzības un mērķi – ir cilvēka motivācijas pamats. Mācīšanās motīvs raksturo skolēna virzību uz mācību darbības dažādiem aspektiem (Markova, 1986, 12).

Mācību process notiek zināmā secībā; mācību procesa loģika ir cieši saistīta ar mācību priekšmeta loģiku, taču ir vairāk kustīga un mainīga, tās pamatā ir skolēnu mācāmās vielas apgūšanas psiholoģija. Skaidri apzinoties mācību procesa loģiku un struktūru, didaktiķi izdala tajās raksturīgos posmus vai sastāvdaļas, pa kurām virzās skolēni no nezināšanas uz zināšanu. Tiek uzskatīts, ka ir šādi izziņas darbības (jeb mācību procesa) posmi:

1. Izziņas uzdevumu izvirzīšana skolēniem un to apzināšanās, mācībām nepieciešamo apstākļu un stimulu radīšana;
2. Jaunās vielas uztveršana dažādos veidos un no dažādiem avotiem;
3. Uztvertās vielas apjēgšana, vispārinājumu, kā arī, zinātnisku jēdzienu veidošana, likumu apgūšana;
4. Iegūto zināšanu nostiprināšana un pilnveidošana, prasmju un iemaņu veidošanās;
5. Zināšanu, prasmju un iemaņu pielietošana;
6. Mācību rezultātu analīze, skolēnu apgūto zināšanu, prasmju un iemaņu pārbaude.

Mācību procesa sākumā izvirzītie izziņas uzdevumi rada skolēnos tieksmi apgūt priekšmeta programmas attiecīgo nodalījumu, aktīvi piedalīties jaunu zināšanu, prasmju un iemaņu iegūšanā. Problēmsituācijas izraisa skolēnos nepieciešamību apgūt jauno teorētisko vielu vai izveidot jaunas prasmes un iemaņas. Izziņas uzdevumu nostādne rada

priekšnoteikumus tam, lai skolēni izprastu mācīšanās jēgu, sagatavo viņus jaunu faktu, parādību, procesu uztveršanai.

Visu veidu mācību izziņas motīvu veidošanās galvenā ievirze ir skolēnu mācību darbības aktivizēšana. Tā īstenojama stundas gaitā, kad visus mācību darbības paņēmienus skolotājs liek pakāpeniski veikt patstāvīgi; mācību darbība ir patstāvīga, ko skolēns veic bez skolotāja palīdzības; skolēna pašizglītības darbība ir izziņas darbība, ko skolēns pats vada un veic atbilstoši saviem uzdevumiem, motīviem un mērķiem, pašizglītība var notikt līdztekus skolas mācībām, izpausties atsevišķu epizodisku pašizglītības formu veidā un visbeidzot izvērsties īpašā, plašā skolēna pašizglītības un pašaudzināšanas darbībā (Jakimanskis, 1983). Šobrīd „Skola 2030” ir aktuāls tieši šis jautājums, kad skolotājs ļauj skolēniem pašiem meklēt atbildes, priekšā nesakot, tikai uzvedinot ar papildus jautājumiem. No sociālās psiholoģijas viedokļa, mijiedarbība ir saskarsmes interaktīvā puse-savstarpēji saistīta ietekme, kad vienas puses izturēšanās kalpo par stimulu otras puses reakcijai un otrādi. Saskarsmē, sevišķi pedagoģiskā procesa laikā, ir svarīgi ne tikai apmainīties ar informāciju, bet arī organizēt un plānot kopīgu darbību. (Pļaveniece, Škuškovnika, 2001). Pozitīva mijiedarbība tikai sekmē un uzlabo mācību sasniegumus (līdz ar to skolotāja darba ražīgumu). Zināšanas netiek iegūtas pārnēsē no skolotāja uz skolēnu, skolotājs ir konsultants, gids, instruktors (Taylor, 2005).

Apkopojot iepriekš analizēto varam secināt, ka skolēnu izziņas darbības pedagoģiskās iespējas sākumskolā ir plašas, skolotājs dod ne tikai savas zināšanas, bet izmanto arī dažādus citus informācijas avotus- grāmatas, uzskates līdzekļus, skolēnus ved uz teātriem, ekskursijās, organizē dažādas praktiskas nodarbības, klases vakarus, viktorīnas, kā arī dod vingrinājumus prasmju un iemaņu izkopšanā, kas rada skolēnos tieksmi aktīvi piedalīties jaunu zināšanu, prasmju iegūšanā.

2.1. Izziņas interešu veicinošas pedagoģiskās darbības nosacījumi

Teorētiskās literatūras analīze apliecina, ka, tikai aktīvi piedaloties mācību procesā (veicot individuālu izziņas darbību), skolēns var bagātināt savas zināšanas, prasmes, iemaņas-attīstīt savas spējas. (Žukovs, 1997). „Viena no svarīgākajām skolotāja kompetencēm ir pārzināt un sekmīgi prast lietot dažādas mācību formas, kuras piemērotas audzēkņa vecumam, psiholoģiskajām īpatnībām, konkrētajam saturam” (Stabiņš, 2001, 47- 48).

Tā kā motivācija pēc būtības ir iekšēja, tad sākotnēji svarīgi ir pievērst uzmanību izziņas un intereses procesiem. Mācību programmām ir jābūt sastādītām tā, lai noturētu bērnu interesi un dabiskās izziņas vajadzības, jo jaunākajā skolas vecumā bērnam nostiprinās uztveres, uzmanības, atmiņas, iztēles, domāšanas un runas procesi. Svarīgi šajā vecumā ir nenoslāpēt bērna izziņas un intereses procesus. Izziņas motīvu vidū galvenais ir interese par zināšanām un to iegūšanas procesu. Platons jau pirms 2500 gadiem ir teicis, ka piespiedu vingrinājumi ķermenim nekaitēs, bet piespiedu mācīšanās galvā nepaliks. Tādēļ izvairieties no piespiešanas un gādājiet, lai bērniem mācīšanās šķistu spēle (Plato, 1941, 252).

Interese kā mācību motīvs ir svarīgs, lai mācību process norisinātos sekmīgi. E. Pētersons ir uzsvēris, ka intereses ir tāds stāvoklis, kur jūtām ir liela nozīme: „Jūtas uztur dzīvu uzmanību un rada interesi” (Laiveniece, 1999, 30- 40). R.Vilkaste min, ka svarīgi ir būt atklātam, pacietīgam un taisnīgam, vienmēr uz klausīt skolēnu domas līdz galam, lai cik kļūdainas tās arī būtu (Vilkaste, 2006). Arī A.Lanka saka, ka pedagogam svarīgi ir neizrādīt dusmas un aizvainojumu, bet censties noskaidrot rīcības motīvus, svarīgi ir iedrošināt audzēkni, izrādot interesi par viņa spriedumiem un domām, kā arī svarīgi ir pedagoģiski klausīties (uztvert ne tikai teiktā saturu, bet arī motīvus) (Lanka, 1999). S. Putniņa atzīmē, ka iesaiste stundā no lemšanas līdz novērtēšanai būs, ja notiks domu apmaiņa, sadarbība (Putniņa, 2005). Svarīga ir arī pedagoga prasme reaģēt uz skolēna izteikto domu vai jautājumu tā, lai tas neiedragātu skolēna pašvērtējumu. Adevkāts pašvērtējums ir priekšnoteikums skolēnu turpmākajai mācību darbībai. (Lāce, 1997). „Atbildēm ko sniedz skolotājs, būtu jābūt tādām, lai neiznīcinātu skolēnos interesi, lai neradītu izjūtu, ka pats es nespēju neko, ka manas domas ir nevērtīgas un nepareizas” (Šūpola, 2001, 68). A. Reihnova atzīmē, ka „saikne skolotājs- skolēns jāveido ar domu, ka skolotājs vada skolēnu domāšanas procesu vajadzīgā virzienā. Ja skolotājs ir strādājis veiksmīgi, starp skolotāju un skolēnu veidojas dialogs, kura laikā tiek iztirzāta mācību viela, apspriesti neizprastie jautājumi, analizētas pēc tēmas izklāsta kļūdas- jo biežāk skolotājs un skolēns veido šādu dialogu, jo dziļāk tiek izprasta mācību viela un dziļāk tā iespiežas atmiņā” (Reihnova, 2013, 9-10).

Lai attīstītu izziņas procesus, svarīgi ir ļaut skolēniem kļūdīties un pašiem pēc tam meklēt kļūdas (Vilkaste, 2006). Šo R. Vilkastes ieteikumu var pārfrāzēt ar tautā iecienītu

teicienu: „No kļūdām mācās”. A. Lanka iesaka pedagogiem iemācīt skolēnus raudzīties uz savām kļūdām, neveiksmēm kā uz lielisku iespēju mēģināt vēlreiz (Lanka, 1999). Jo daudzveidīgākas mācību metodes skolotājs izmantos darbā, lai mācītu savu mācāmo priekšmetu, jo daudzveidīgākas būs iespējas, kā veicināt izziņas darbības veicināšanu skolēnos.

Lai atraisītu skolēnu radošo aktivitāti un izziņas intereses, mācību procesā jāizmanto interaktīvās un kooperatīvās mācību metodes (Vilkaste, 2006). Svarīgi ir saprast arī skolēna intereses, kas saistītas ar mācību apguves procesu. Skolēnos interese jāizraisa ne tikai mācību vielas saturam, bet arī pašam zināšanu apguves procesam. Skolēnos jāraisa interese novērot, analizēt, izdarīt secinājumus, apkopot iegūtos faktus, pārvarēt grūtības un šķēršļus utt. Izziņas interese tiek attīstīta mācīšanās procesā. Skolotājam jāpiedāvā vairāki darbības veidi, no kuriem skolēns var izvēlēties sev pieņemamo (Vilkaste, 2006).

Kā jau darba pirmajā daļā tika minēts, lai skolēnos tiktu veicināta izziņas interese, svarīgi ir problēmu izvirzīt tā, lai tā radītu bērnos izbrīnu, dziļu ieinteresētību un vēlēšanos piedalīties tās risināšanā. Izziņas interese jeb iekāre raksturīga ar to, ka skolēniem ne tikai rodas problēmjautājumi vai izziņas situācijas, bet arī veidojas vēlme un tieksme tos patstāvīgi risināt; skolēni paši meklē parādību cēloņus, cenšas iedziļināties to būtībā. Vēlme izziņāt ir saistīta ar iekšējo izziņas darbību, kas mācību procesu viennozīmīgi padarīs veiksmīgāku. A.Lanka min, ka svarīgi ir censties apmierināt dabisko izziņas kāri, iesaistot daudzveidīgās mācību situācijās (Lanka, 1999). Izziņas interesi var stimulēt arī radošie darbi, kas aktualizē gan intelektuālos, gan arī emocionālos procesus, kā arī caur mācību ekskursijām, ārpus stundu nodarbībām.

Izziņas interešu kritēriji:

- Vēlme jautāt, izmēģināt, pierādīt, secināt
- Svarīga pieaugušā atsaucība, prasme ieklausīties bērna jautājumos, pacietība meklējot atbildes, noskaidrojot nesaprasto, rosinot bērnu domāt un uzdot jautājumus
- problēmu izvirzīt tā, lai tā radītu bērnos izbrīnu, dziļu ieinteresētību un vēlēšanos piedalīties tās risināšanā
- ļaut skolēniem kļūdīties un pašiem pēc tam meklēt kļūdas
- Izziņas intereses pamatā ir pozitīvas emocijas
- skolēniem ne tikai rodas problēmjautājumi vai izziņas situācijas, bet arī veidojas vēlme un tieksme tos patstāvīgi risināt
- Skolēniem ir interese novērot, analizēt, izdarīt secinājumus, apkopot iegūtos faktus, pārvarēt grūtības un šķēršļus utt.

Mācību procesā ir nepieciešams ievērot mācību didaktiskos principus- garīguma, situatīvātes, kad skolotājam jāprot mirkļa situāciju izmantot adekvāti skolēnu mācīšanas procesā, izziņu rosinoša mācību vide, pēctecības un gribas mērķtiecīguma, jo skolēnam ir jāiemācas plānot savu mācību procesu, uzstādīt mērķus un atbildēt par to sasniegšanu, individuālās piemērotības principus- uzdevumu atbilstība skolēnu vajadzībām, interesēm. Izziņas interešu veicinošas pedagoģiskās darbības nosacījumi ir sekmīgi prast noturēt skolēnu interesi, iedrošināt skolēnu, izrādot interesi par viņa spriedumiem un domām, emocionāli atbalstot jebkurā situācijā, kā arī aktualizēt gan intelektuālos, gan emocionālos procesus caur mācību ekskursijām, ārpusstundu nodarbībām.

3. Izziņas interešu izpēte un iegūto rezultātu analīze

3.1. Pētījuma metodes izvēles pamatojums

Lai pētītu izziņas interešu veicināšanu sākumskolā, darba autore veica pētniecisko darbu sākumskolas skolēniem „X” vidusskolā. Tā kā pētījuma ietvaros ir nepieciešams noskaidrot izziņas intereses veicināšanas iespējas skolēniem sākumskolā, tad par piemērotāko tik ņemta novērošanas metode. Novērošana ir viena no visizplatītākajām pedagoģisko pētījumu metodēm. Pedagoģi to bieži pielieto savā praksē, palīdzot izprast audzēkņus dabiskos apstākļos. Arī D. Dzintare un I. Stangaine kā galveno metodi atzīmē novērošanu: „tas ir mērķtiecīga izziņas procesa rezultāts, kas iegūts, ilgstoši vai atkārtoti vērojot, lai (tieši ko) uzzinātu, secinātu, uzmanītu, (tieši kam) izsekotu” (Dzintare, Stangaine, 2007, 291). Dz. Albrehta piebilst, ka ar novērošanas metodi sākas izziņas process. (Albrehta, 1998, 32).

3.2. Pētījuma grupas raksturojums

Pētījumā tika aptverti 20 skolēni- 11 zēni un 9 meitenes, vecumā no 9- 11 gadiem. Pētījums tika veikts 2018. gada janvāra līdz 2018. gada maijam. Sākotnējā izpēte tika veikta janvāra vidū, bet atkārtotā izpēte maija sākumā, pētnieciskais laiks 4 mēneši. Pētījumā skolēnu vārdi ir mainīti.

3.3. Pētījuma norise

Pētījuma veikšanā ievērots „Fizisko personu datu aizsardzības likums”, konfidencialitāte. Pētījuma norise tika saskaņota ar „X” skolas administrāciju.

Lai izpētītu skolēnu izziņas interešu veicināšanas iespējas mācību procesā sākumskolā tika veikts pētījuma plāns:

- Izstrādāt izziņas interešu kritērijus, pakāpes un rādītājus;
- Veikt skolēnu raksturojumu;
- Raksturot izziņas intereses līmeni (atbilstoši kritērijiem) respondentu grupā;
- Analizēt un interpretēt iegūtos rezultātus;
- Apkopot secinājumus un ieteikumus izziņas interešu veicināšanai;
- Salīdzināt iegūtos datus pētījuma sākumā un beigās, veikt secinājumus par izmaiņām.

Pamatojoties uz novērošanas rezultātiem, lai mācību process norisinātos sekmīgi, viens no svarīgākajiem mācību motīviem ir intereses radīšana, kas virza skolēnu priekšmeta

izzināšanā, skolotājam ir svarīgi panākt, lai skolēnam rastos interese. Arī mācību programmām un metodēm ir jābūt sastādītām tā, lai noturētu un veicinātu skolēnu interesi.

Statistikā datu apkopošanas metode- nozīmē to, ka tiek apstrādāti (analizēti, vērtēti, interpretēti) kādu skaitlisku datu kopums. Statistikas dati ir parādību skaitliskais raksturojums, kas iegūti statistiskās novērošanas un apstrādes vai atbilstīgu aprēķinu ceļā. Vēl empīriskajā daļā izmantotas stabiņu un apla diagrammas, pētījumos tie ir vieni no izplatītākajiem grafiskiem attēliem. (Kristapsone, 2015, 18- 22)

Darba autores izstrādātie izziņas interešu izpausmes kritēriji, pakāpes un rādītāji:

+ aktīva izziņas interešu izpausme

/ vidēja izteikta izziņas interese

– vāji izteikta izziņas interese

1. tabula. Izziņas interešu izpausmes kritēriji, pakāpes un rādītāji

Kritēriji	Pakāpes un rādītāji
Vēlme jautāt izzinot problēmu	+ aktīvi iesaistās
	/ daļēji iesaistās izziņas procesā
	– neiesaistās izziņas procesā ar jautājumiem
Patstāvīgi izzināt	+ patstāvīgi izzina un risina uzdevumu
	/ reizēm lūdz skolotājas palīdzību izziņas procesā
	– patstāvīgi nerisina, gaida palīdzību izziņas procesā
Skolēniem ir interese izdarīt secinājumus	+ skolēns ir sapratis uzdoto, spēj izdarīt atbilstošus, saprotamus secinājumus
	/ nav līdz galam izpratis, secinājumus izdara, bet ne līdz galam atbilstošus
	– neprot izteikt atbilstošus secinājumus

3.4. Pētījuma rezultātu apkopošana un analīze

Pēc izstrādātajiem kritērijiem darba autore īsumā raksturo katru skolēnu, lai izzinātu viņu stiprās un vājās puses. Vērtēšanā tiek ņemts vērā arī ikdienas process klasē, ņemot vērā arī rādītājus. Bērnu vārdi ir mainīti.

Ralfs- ļoti elastīgs, spēj ātri pārslēgties, vienmēr gatavs jautāt, patstāvīgi risināt uzdevumus, kā arī izteikt labus secinājumus.

Adrians- ļoti aktīvs, nespēj nosēdēt mierā stundas laikā, līdz ar to nedzird uzdevuma nosacījumus, nevar pareizi atbildēt, kā arī veikt pareizus secinājumus.

Laura- noslēgta, kautrīga, patstāvīgi risina uzdevumus, jautā, ja kaut ko nesaprot,

Elvis- zinošs dažādos jautājumos, nopietns, aktīvi piedalās stundas darbā.

Kristians- puisis, kas ģimenes apstākļu dēļ bieži kavē skolu. Kluss, noslēgts, stundās seko līdzī, bet daudz ko nesaprot, jo nav apguvis daudzas lietas, bet centīgs.

Rūta- ļoti zinoša, gudra meitene, vienmēr noklausās, izlasa uzdevumus līdz galam un pati patstāvīgi risina, kā arī prot sniegt labus secinājumus.

Veronika- klusa meitene, klausās uzdevumus, bet bieži neizprot kas jādara.

Rinalds- aktīvi iesaistās stundas darbā, darbus veic patstāvīgi, secinājumi precīzi.

Ieva- emocionāla, nejautā, mēģina pati tikt galā ar uzdoto, bet, ja kaut kas nesanāk ļoti pārdzīvo.

Roberts- puisis, kurš pārcēlies no Īrijas, komunikabls. Nenoklausās uzdevumu līdz galam, sāk jau darīt, līdz ar to pieļauj kļūdas gan patstāvīgajā darbā, gan secinājumos.

Toms- stundās seko līdzī, bet aktīvi neiesaistās, jo ir diezgan noslēgts, kautrīgs. Patstāvīgos darbus veic individuāli, secinājumus izdara, ne vienmēr pareizus.

Arnis- zēns labprāt meklē komunikāciju ar citiem skolēniem, bet viņu klasē atgrūž. Zēns šajā klasē ir atnācis šajā mācību gadā. Grūti uztver uzdevumu nosacījumus, lēni dara darbus, nespēj veikt patstāvīgi secinājumus, gaida palīdzību.

Niks- uzdevuma nosacījumus neizprot, lēns, pats domāt nevēlas.

Samanta- aktīvi iesaistās stundas darbā, labi veic patstāvīgos darbus, bet nespēj īsi un precīzi pateikt savu domu.

Adrija- aktīva, pozitīva, ļoti veikli, patstāvīgi izdara prasīto. Savu domu noformulē precīzi un skaidri.

Viesturs- lēnīgs, vienmēr apdomās savu sakāmo, bet kad ir kārtīgi apdomājis, tad arī saprotami spēj pateikt savu domu.

Anna- skaidri saprot uzdevuma nosacījumus, patstāvīgi tos risina, prot noformulēt savu domu skaidri un saprotami.

Evelīna- stundās klusa, stundā neiesaistās, tikai ar skolotājas iniciatīvu mēģina atbildēt uz jautājumiem, nespēj loģiski secināt.

Miks- kluss, bet zinošs, uzdod jautājumus, uzdevumus risina patstāvīgi, bet pieļauj kļūdas. Secinājumus izdara ļoti labus.

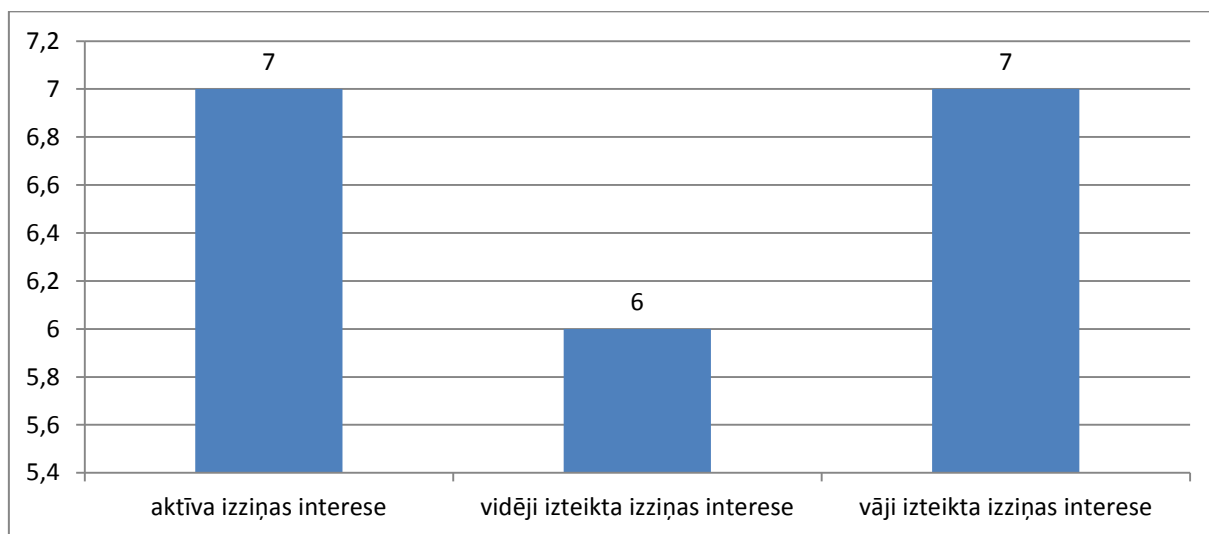
Elena- noslēgta, klusa, skubināma, gaida iniciatīvu no pedagoga puses, bet ar bagātu fantāziju, secinājumi vienmēr atšķiras no citiem.

Pirmais pētījums par izziņas interešu līmeni tika veikts ziemā, otrajā semestrī pēc ziemas brīvlaika. Skolēni ir atpūtušies, ar jaunu sparū atsāk mācību gaitas. Izziņas interešu līmenis pēc atbilstošiem kritērijiem atspoguļots tabulā (sk. pielikumā nr.1). Izziņas interešu rādītāji tiek iedalīti trīs līmeņos:

- + aktīva izziņas interešu izpausme
- / vidēja izteikta izziņas interese
- – vāji izteikta izziņas interese

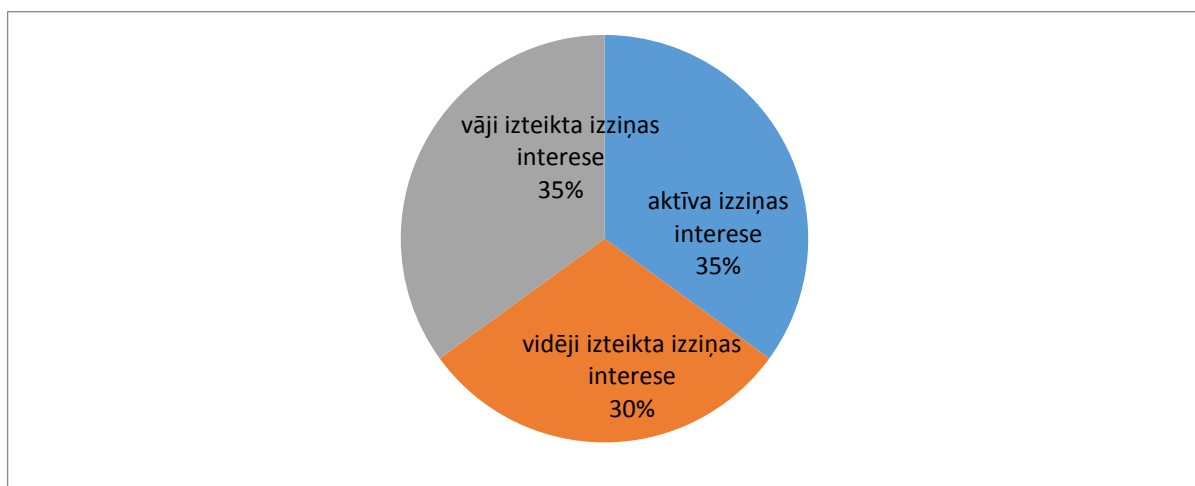
Pētījumu veicu pie 3 klases skolēniem „X” vidusskolā. Pirmo novērojumu veicu stundā, kur tika izmantotas verbālās mācību metodes- stāstījums, pārrunas un praktiskā metode- vingrinājumi, secinājumi.

Apkopojot 2. tabulas rezultātus (sk. pielikums nr.1) var secināt, ka aktīva vēlme jautāt un piedalīties stundas darbā ir tikai septiņiem skolēniem- Ralfam, Laurai, Elvim, Rūtai, Rinaldam, Samantai, Adrijai. Lielākā daļa skolēni nav ieinteresēti, klusi, stundā nav aktīvi. Pētījuma laikā jāmēģina ieinteresēt visi skolēni, lai viņi varētu pilnvērtīgi iegūt zināšanas. Skolotājam jāmēģina iedrošināt skolēnus uzdot jautājumus, jo, ja, skolēns uzdod jautājumu, tad viņa mērķis ir meklēt norādi, vai mācīšanās virziens ir pareizs. No atbildes saņemšanas atkarīgs, kāds būs nākošais jautājums, vai tas vispār būs, tādēļ jāizvairās no slēgtā tipa jautājumiem, jācenšas, lai tas būtu tāds, lai skolēns vairāk domātu.

1. attēls. *Vēlme jautāt izzinot problēmu*

Vizuālam priekšstatam autore ir apkopojusi datus procentuāli, lai precīzāk attēlotu aktivitāti- vēlmi jautāt stundas laikā pētījuma sākumā (sk. 3. attēlu)

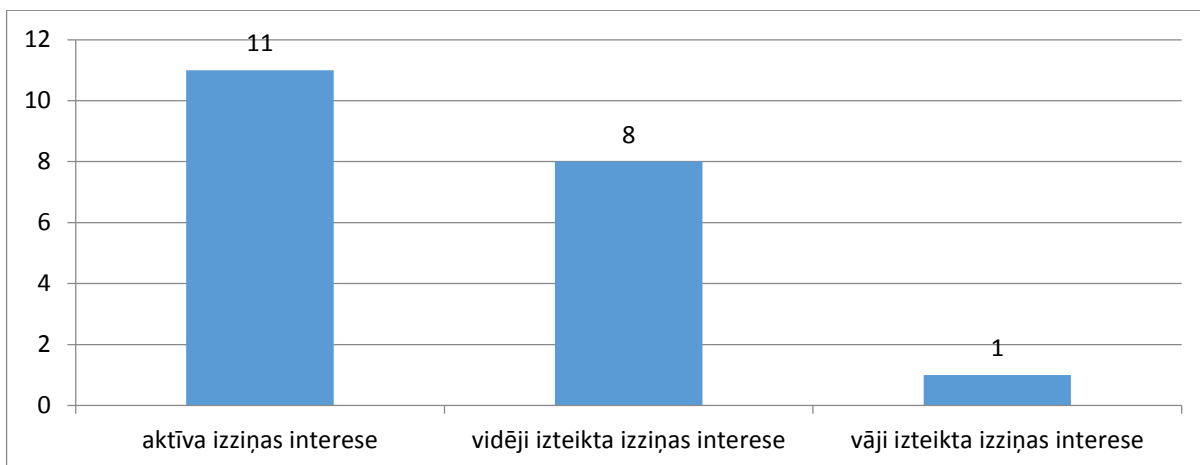

2. attēls. Vēlme jautāt izziņot problēmu

Aplūkojot rādītājus procentuāli, var secināt, ka lielākajai daļai vēlme jautāt ir maza vai vispār nav intereses. Šo faktoru, protams, ietekmē arī skolēna rakstura īpašības, kā arī pašsajūta, ģimenes apstākļi, emocionālais stāvoklis, skolēna pieredze vēlme darīt to, kas pašam šķiet interesanti.

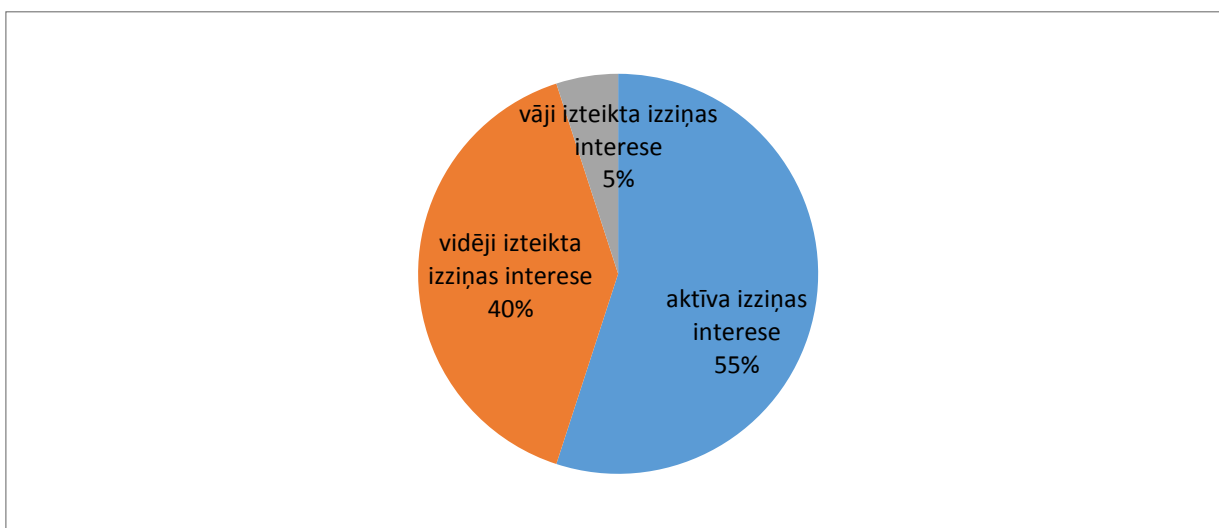
Secinājums par pirmo kritēriju- pedagogam jāpiedāvā skolēniem saistošāki temati, lai visi aktīvi varētu iesaistīties stundā, kā arī jāmēģina saukt tie skolēni, kas neceļ rokas, līdz ar to mudināt domāt visus. Autore pētījuma gaitā izmantos stundas laikā citas metodes- vizuāli uz projektorā vai uz tāfeles liks stundas problēmjasutājumu, mērķi, lai skolēni aktīvāk domātu, jo tika novērots, ka stāstījums daudziem atmiņā nepaliek, nepieciešams vizuāls priekšstats.

Vērojot respondentus pēc otrā kritērija „Patstāvīgi risina” (sk. 4.attēlu), var secināt, ka lielākā daļa skolēnu labprāt veic patstāvīgu darbu, skolēniem ir skaidrs, kas jādara, bet darba laikā deviņiem skolēniem rodas papildjasutājumi, paši nespēj darbu veikt individuāli, skolēniem jāpalīdz ar uzdevuma nosacījuma pārstāstu, viņiem noteikti jādod dažādi papildus vingrinājumi, lai skolēni domātu par mācīšanos, lai viņiem būtu skaidrs, kas jādara.

3. attēls. Patstāvīgi izzināt

Arī šim kritērijam autore izstrādāja procentuālus rādītājus, kurā ir redzams vizuāli uzskatāms attēls (sk. 5. attēlu).

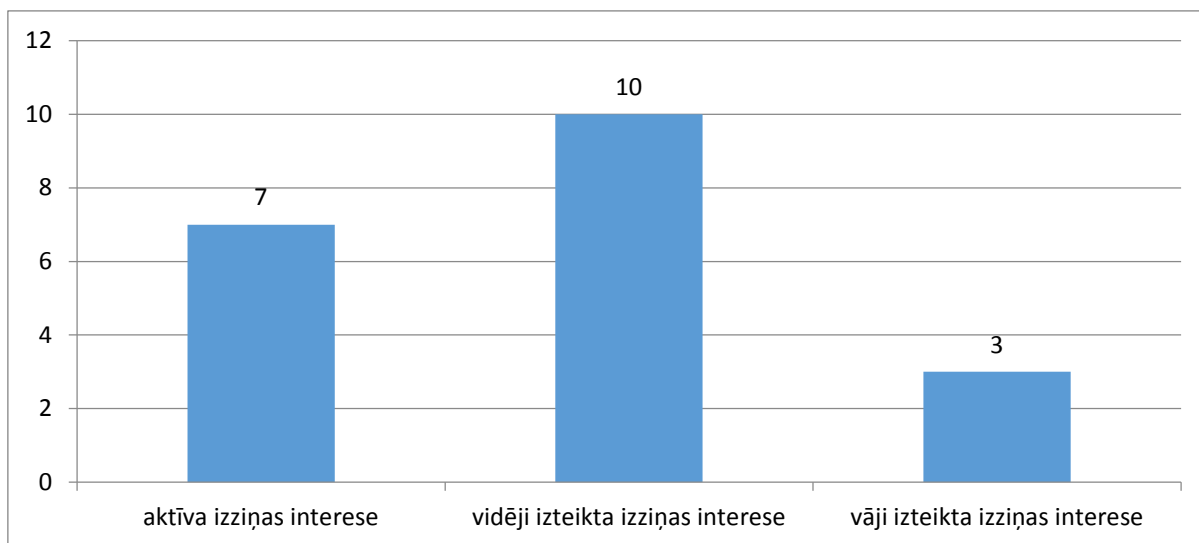

4. attēls. Patstāvīgi izzināt

Autore uzskata, ka tie skolēni, kas seko līdzī stundas gaitai, spēj patstāvīgi risināt uzdevumus, bet tie kuri nedomā līdzī, neiesaistās diskusijās, nejaūtā, ja nav kas izprasts, domā par kaut ko citu, tie arī patstāvīgi uzdevumus veikt nespēj. Vizuāli redzams, ka arī šis rādītājs ir vidējs, prieks tomēr, ka lielākajai skolēnu daļai tas ir augsts, bet protams arī šo procesu ietekmē dažādi faktori, līdzīgi kā iepriekšējā kritērijā. Vēl jāpiemin, ka dažiem skolēniem ir mācīšanās traucējumi, tādēļ skolotājas palīdzība viņiem ir nepieciešama, lai būtu skaidri uzdevuma nosacījumi.

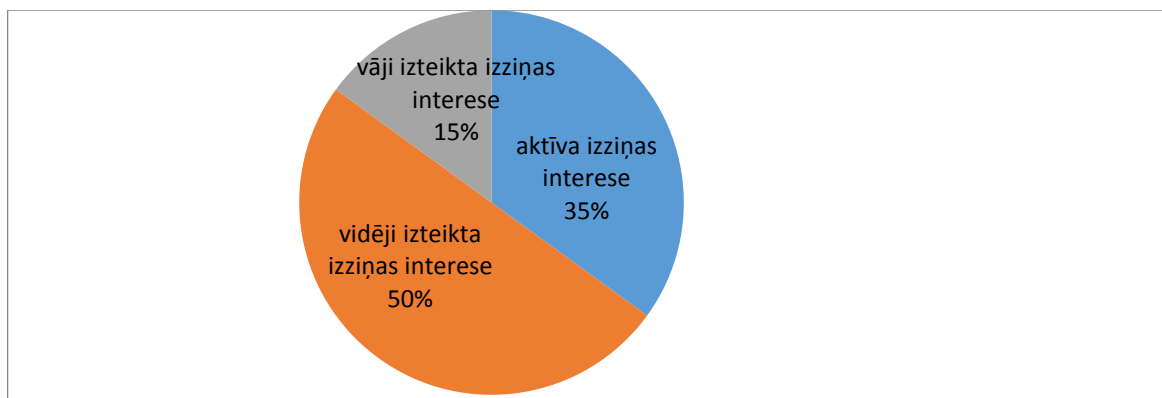
Pēdējā kritērija dati liecina (sk. 6. attēlu) par skolēniem, kas patiesi izprot stundas tēmu, mērķi, uzdevumus un prot saprotami, kodolīgi izdarīt secinājumus. Tie ir tikai septiņi skolēni no visas klases. Novērojumi rāda, ka ne visi skolēni, kas aktīvi iesaistās stundas darbā, patstāvīgi risina uzdevumus, spēj izdarīt atbilstošus secinājumus, šajā klasē tās ir divas meitenes- Laura un Samanta. Meitenēm grūtības sagādā savas domas noformulēšana, bet

trenējoties katrā stundā pateikt savu secinājumu viņām noteikti izdosies, jo galvenais ir interese izdarīt secinājumus, kaut arī tie ne vienmēr ir pareizi noformulēti, jo galvenais uzdevums ir panākt, lai skolēni aktīvi domātu.

5. attēls. Skolēniem ir interese izdarīt secinājumus.

7. attēlā (sk. 7. Attēlu) ir redzams, ka lielākajai daļai klases skolēnu nav augstas spējas izteikt saprotamus, kodolīgus secinājumus. Liels prieks, ka septiņiem skolēniem no klases ir aktīva izziņas interese un secinājumi tiek izdarīti ļoti labi. Noteikti jāpievērš uzmanība tiem skolēniem, kuriem ir vāja vai vidēji izteikta izziņas interese un sagādā grūtības vai nav intereses izdarīt atbilstošus secinājumus.

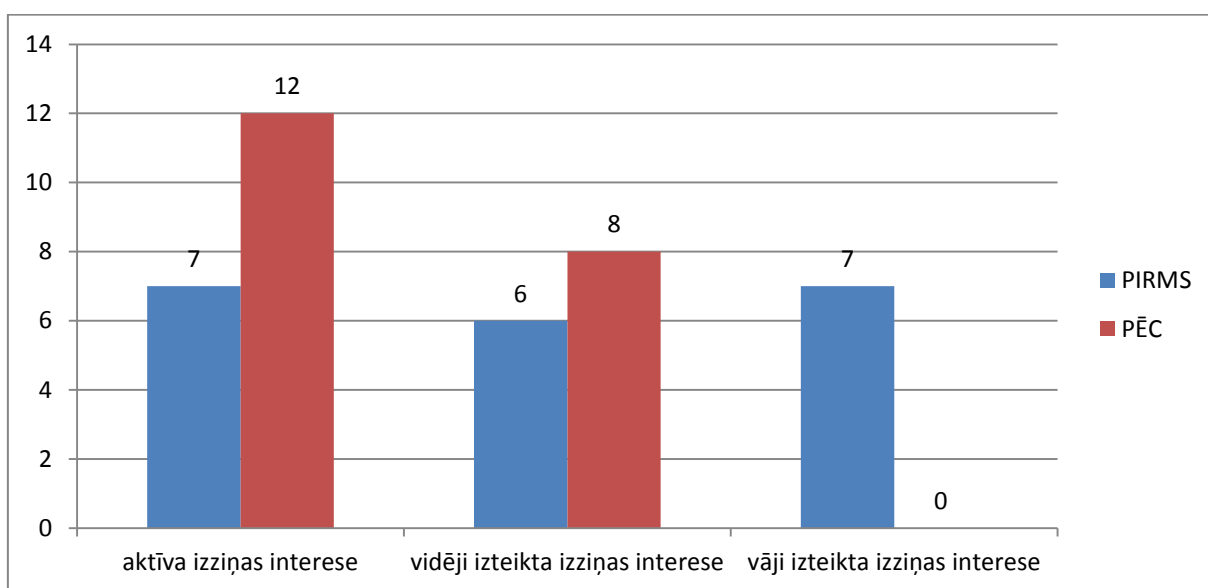
6. attēls. Skolēniem ir interese izdarīt secinājumus.

Izvērtējot visus kritērijus var secināt, ka nepieciešams uzlabot izziņas interesi mācību procesā, lai skolēniem būtu interese izdarīt secinājumus. Lai veiksmīgāk rosinātu domāt visus skolēnus ir nepieciešams skaidrs rezultāts kuru gribam sasniegt, jo efektīvu, mērķtiecīgu darbību bez tā nav iespējams iegūt. Lai mācīšanas būtu efektīva skaidri jādefinē sasniedzamais rezultāts- ko skolēni stundā iemācīsies, ko zinās. Pētījuma laikā tika pielietoti paņēmieni, kas veido dzīves darbības prasmes: sadarbība, projekta darba veikšana, mācīšanās-izmantojot pieredzi, atbildība par paveikto, patstāvība un pašapziņa, māka aizstāvēt savu

viedokli. Lai skolēni vairāk attīstītos ir nepieciešama mācīšanās, nevis mācīšana, šī procesa īstenošanai ir nepieciešama- saskarsme, sadarbība, atbildība.

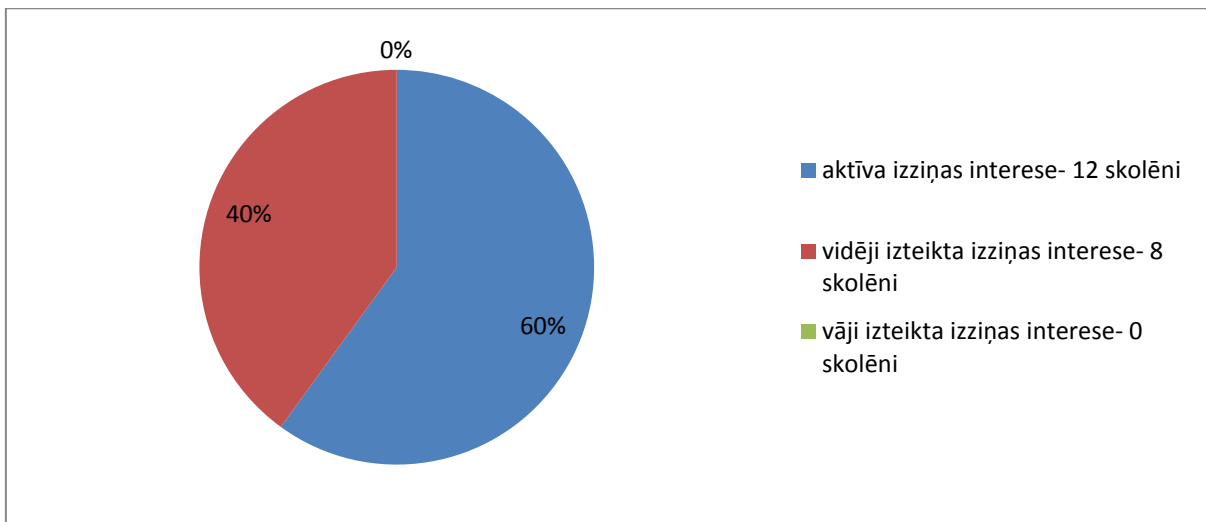
Veidojot regulārus pāru un grupu darbus, klasē izveidojās gaisotne, kas veicina jautāšanu līdz ar to uzlabojot izpratni un mācīšanos. Visiem skolēniem jānodrošina iespēja izgudrot jautājumus, un vingrinoties viņi pratīs uzdot arvien labākus jautājumus.

Vērojot datus pētījuma laikā, ir redzamas būtiskas atšķirības. Ir notikušas izmaiņas izziņas intereses rādītājos. 8. Attēlā (sk.8. attēlu) vēlme jautāt izziņot problēmu ir kļuvusi daudz ievērojamāka. Šis progress ir noticis pieciem skolēniem, tas ir skolēni, kuri sasnieguši aktīvu izziņas interesi, savukārt vāji izteikta izziņas interese vairs nav nevienam skolēnam. Skolēni ir kļuvuši atvērtaki un nebaidās uzdot jautājumus, vēlas ar jautāšanas palīdzību labāk izprast mācību tēmu, kas noteikti atmiņā paliks labāk.

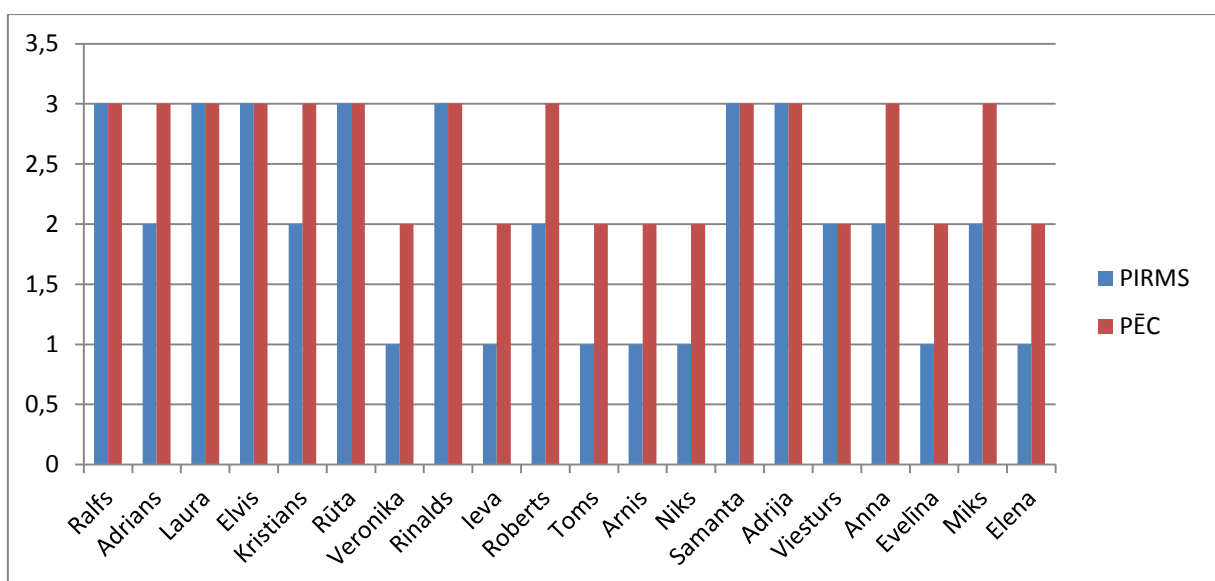
7. attēls. Izmaiņas vēlmē jautāt izziņot problēmu

Vēlme jautāt izziņot problēmu ir palielinājusies par 25% (5 skolēniem) (sk. 9. attēlu), ja pētījuma sākumā aktīva izziņas interese bija 35% (7 skolēniem), tad šis rādītājs pētījuma noslēgumā bija 60% (12 skolēniem). Pozitīvs rādītājs, ka vāji izteikta izziņas interese vairs nav nevienam skolēnam, jo pētījuma sākumā 35% (7 skolēniem) tā bija vāja, strādājot vairāk grupās, pāros, rakstot jautājumus uz lapām vai burtnīcās, arī tiem skolēniem, kam vēlme jautāt ir vidējā līmenī 40% (8 skolēni) noteikti pāraugs aktīvā vēlmē jautāt un izziņāt problēmu, jo tikai trenējoties domāt, runāt, atbildēt, diskutēt var panākt labākus rezultātus.

8. attēls. Izmaiņas vēlmē jautāt izziņot problēmu

Secinājums- pētījuma laikā izmantotās metodes, lai mudinātu skolēnus jautāt izziņot problēmu ir pozitīvi ietekmējušas izziņas intereses. Svarīgi ir izpētīt, kā pētījuma laikā ir progresējis katrs skolēns, jo līdz šim tika aprakstīti daži no respondentiem. Autore ir salīdzinājusi katra skolēna attīstību pētniecības laikā, kurā var salīdzināt, vai ir notikusi attīstība katram skolēnam (sk. 10. attēlu).

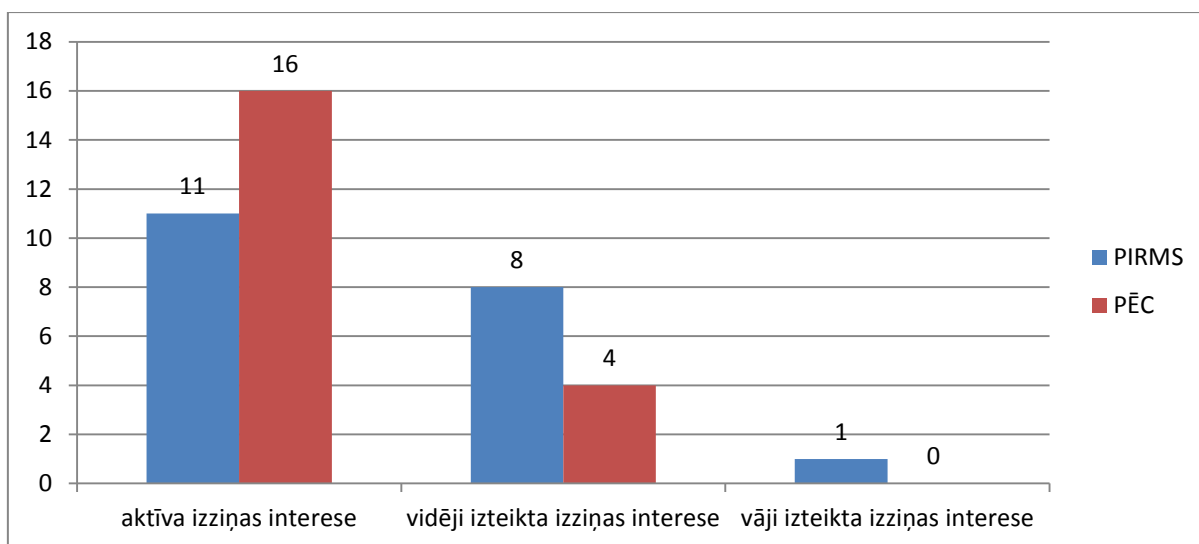
10. attēls. Izmaiņas vēlmē jautāt izziņot problēmu

Adriānam, Kristiānam, Robertam, Annai un Mikam- šiem skolēniem ir uzlabojusies vēlme jautāt izziņot problēmu no vidējas uz aktīvu izziņas interesi. Pozitīvs rādītājs, ka klasē vairs nav skolēni ar vāji izteiktu interesi, skolēni domā līdzīgi un iesaistās stundas darbā. Visiem skolēniem, izņemot vienu- Viesturam nav paaugstinājusies vēlme jautāt, pūšis vēl joprojām ir noslēgts, bet ar klases biedru un skolotājas atbalstu ir spiests domāt un jautāt,

tāpat atbalsts ir nepieciešams Arnim, Nikam, Evelīnai un Elenai, pārējie skolēni kuriem vēlme jautāt izzinot problēmu bijusi vāji izteikta, paši iesaistās, kaut arī jautājumi ne vienmēr ir saistībā ar izzināmo problēmu.

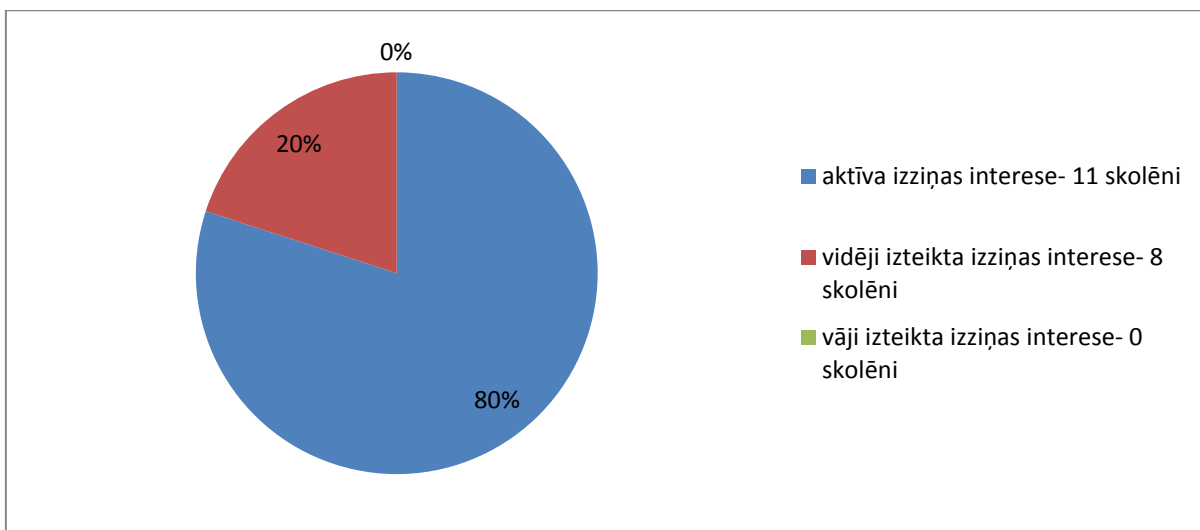
Attēlotie dati liecina, ka regulāri pāru un grupu darbi, kuros skolēniem ir katram iespēja izteikties ir uzlabojuši vēlmi jautāt izzinot problēmu, jo jautājot visai klasei vienmēr runāt vēlas tikai aktīvie skolēni, bet tie kuri rokas neceļ nemaz necenšas domāt, jo zina, ka nebūs jārunā.

Nākamajā attēlā (sk. 11. attēlu) redzamas pārmaiņas vai skolēns prot patstāvīgi izzināt, autore secina, ka šajā sadaļā ir vērojami uzlabojumi, proti, pilnveidojošās prasmes pastāvīgi darboties izzinot problēmsituācijas ir aktīvas jau 16 skolēniem, par pieciem vairāk kā pētījuma sākumā. Pozitīvi ir tas, ka skolotājas palīdzība ir nepieciešama vairs četriem skolēniem, no kuriem trīs ir ar mācīšanās grūtībām, bet Roberts ir izklaidīgs, mēģina stundās grozīties apkārt, tādēļ bieži daudz ko nedzird, nespēj koncentrēties.

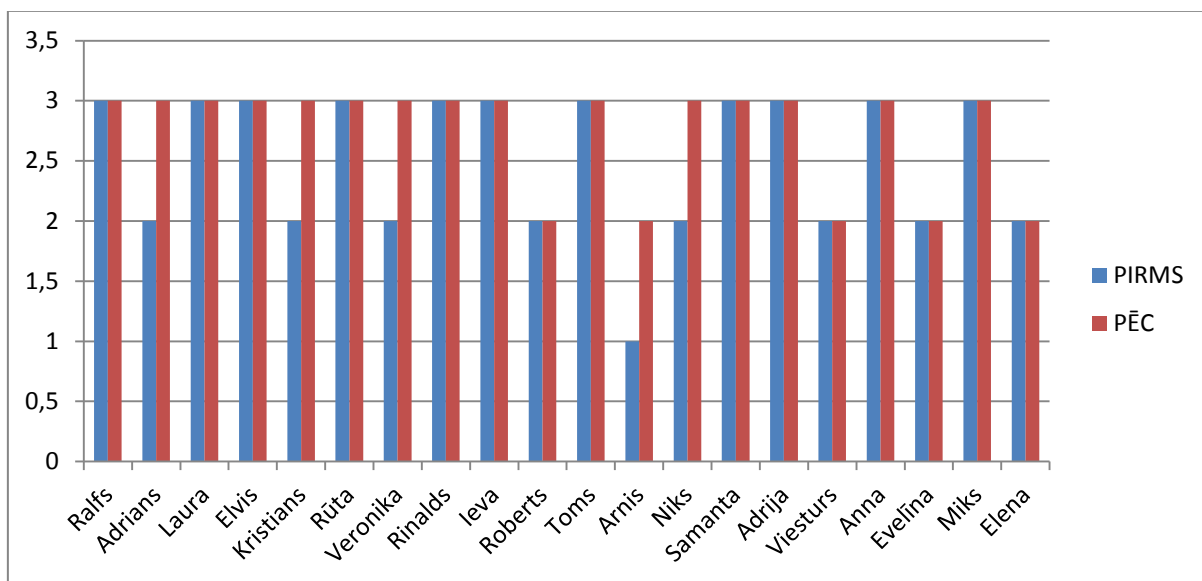
11. attēs. Izmāiņas patstāvīgi izzinot

Kā redzam, tad procentuāli aktīvā izziņas interese ir uzlabojusies (sk.12. attēlu) par 25% (5 skolēniem), kas sākotnējā pētījuma daļā bija 55% (11 skolēni), bet pētījuma beigās jau sasniedz 80% (16 skolēnus). Viennozīmīgi labs rādītājs ir arī vāji un vidēji izteiktas izziņas intereses respondentiem, jo tie ir samazinājušies no 45% (9 skolēniem) līdz 20% (4 skolēniem), tātad 45% (9 skolēniem) no pētījuma dalībniekiem veiksmīgi ir uzlabojuši savu izziņas interesi patstāvīgi izzinot un viņu rādītāji liecina, ka attīstība ir, ja stundās izmanto dažādas metodes, lai skolēni iesaistītos stundas darbā un saprastu, kādēļ nepieciešams patstāvīgi izzināt.

12. attēls. Izmaiņas patstāvīgi izzinot

Šeit (sk. 13. attēlu) atspoguļoti respondentu individuālie attīstības rādītāji, kuros arī ir vērojamas izmaiņas uz pozitīvo pusi, kaut arī daži skolēni nav progresējuši līdz aktīvai izziņas interesei, bet šo kritēriju respondenti ir uzlabojuši visaugstāk, liels prieks, ka arī Arnis sāka censties patstāvīgi risināt, nevis vienmēr gaidīt skolotājas atbalstu.

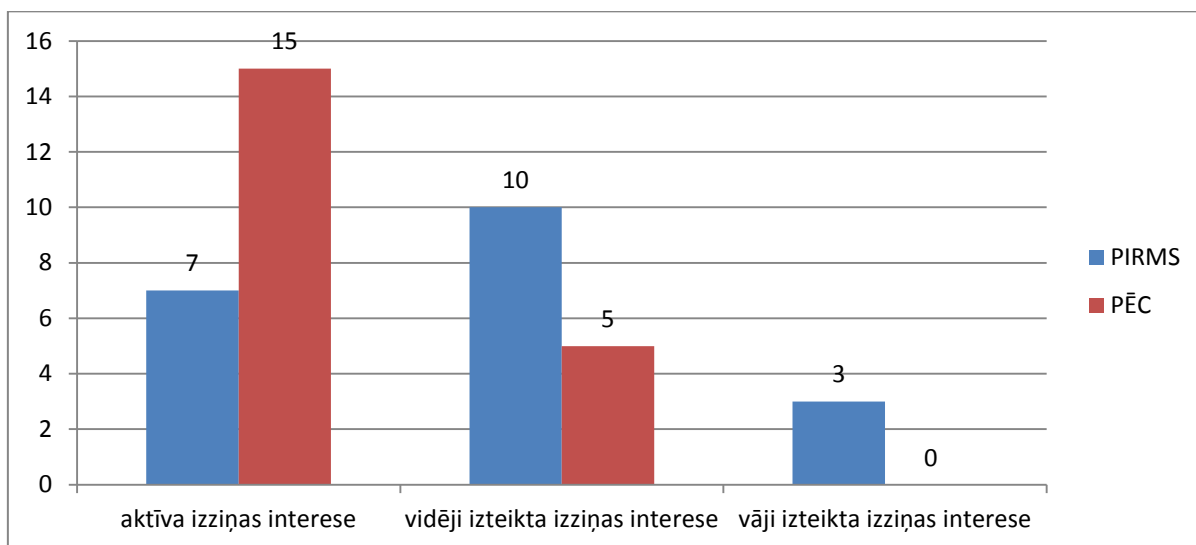

13. attēls. Izmaiņas patstāvīgi izzinot

Pieciem skolēniem ir uzlabojusies izziņas interese no vidējas uz augstu un Arnim no zemas uz vidēju, lai gan Adriāns, Kristiāns, Veronika un Niks pētījuma sākumā vēlējās meklēt atbalstu pie skolotājas, savu izziņas interesi patstāvīgi izzinot uzlaboja un paši patstāvīgi meklēja atbildes. Nemainīgi rezultāti palika četriem respondentiem, kaut arī viņi cenšas darbu izdarīt patstāvīgi, viņiem ir nepieciešama pedagoga palīdzība, lai vēlreiz paskaidro uzdevuma nosacījumus.

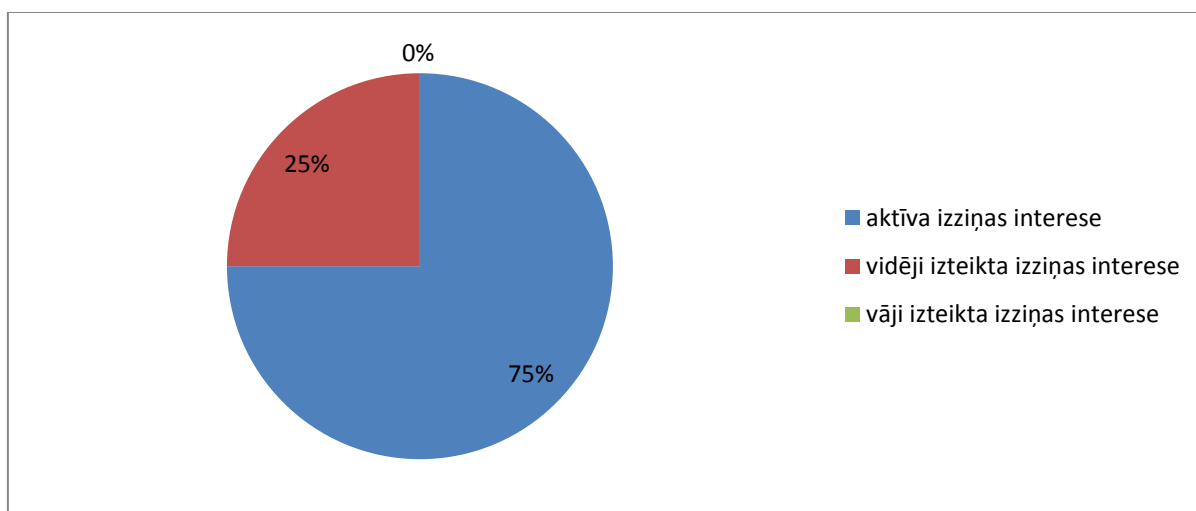
Attēlotie dati liecina par veiksmīgām izmaiņām, kur lielākajai daļai skolēnu ir aktīva interese patstāvīgi izzināt, kas parāda, ka skolēni saprot skolotājas norādījumus un zina, kas ir jādara, lai sasniegtu stundas mērķi .

Nākamajā attēlā vērojot „skolēnu interesi izdarīt secinājumus” (sk. 14. attēls), var secināt, ka skolēniem šis kritērijs ir ļoti paaugstinājies. Skolēniem pētījuma sākumā sagādāja grūtības izdarīt secinājumus, daži skolēni kautrējās, daži īsti nemācēja, jo varbūt neiedziļinājās stundas tēmā, neizprata tematu, bet katru stundu veicot atgriezenisko saikni, skolēni paši ar interesi sāka izdarīt secinājumus.

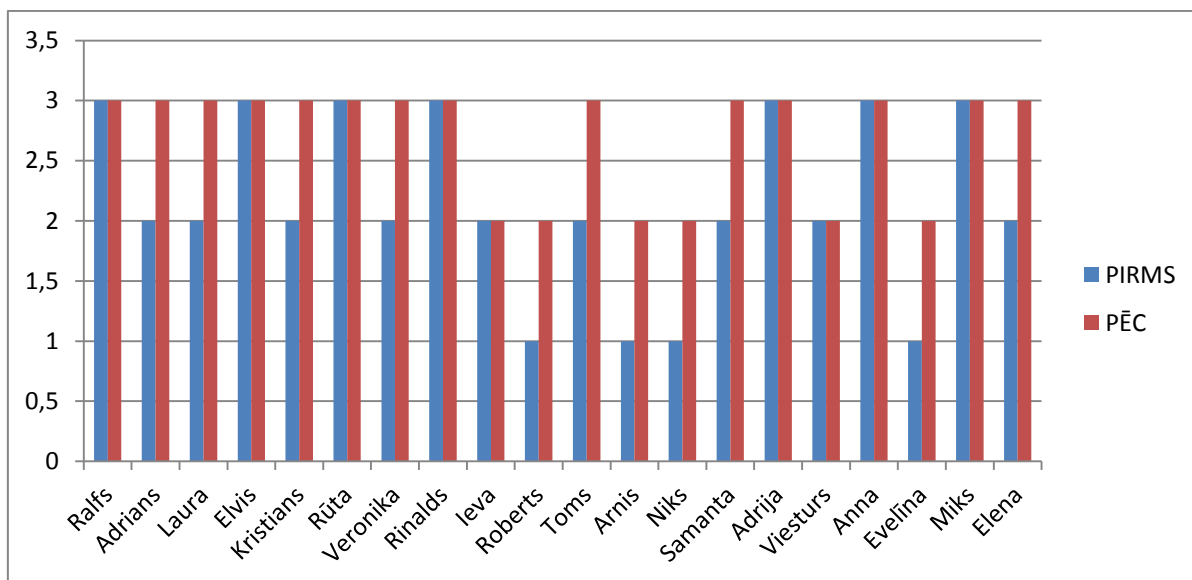
14. attēls. Skolēniem ir interese izdarīt secinājumus

Procentuālajos datos (sk. 15. attēlu) arī ļoti labi redzams, ka respondentu aktīvā izziņas interese no pētījuma sākuma līdz beigām ir palielinājusies par 40%. Ļoti svarīgi, ka šajā klasē pilnīgi visiem skolēniem ir interese izdarīt secinājumus, tādēļ arī rezultāts ir tik augsts, jo skolēni ir ieinteresēti un aktīvi.

15. attēls. Skolēniem ir interese izdarīt secinājumus

Vērojot katra skolēna individuālo attīstību (sk. 16.attēlu) ir labi redzams, ka tikai divi skolēni savu izziņas intereses līmeni nav pacēlušī augstāk- Ieva un Viesturs, bet tas ir tikai tādēļ, ka viņi neprot skaidri formulēt savus secinājumus, bet pozitīvi ir tas, ka viņiem ir interese secināt, tāpat kā Robertam, Arnim, Nikam un Evelīnai, kuriem no vājas izziņas intereses tā ir paaugstinājusies uz vidēju. Attēlā redzams, ka nevienam nav zems aktivitātes līmenis, kas izziņas interesei ir ļoti labs rādītājs.

16. attēls. Skolēniem ir interese izdarīt secinājumus

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem autore secina, ka:

Mācību procesā ļoti svarīga ir individuāla pieeja un emocionāli pozitīva gaisotne. Mācību darbā nozīmīgi ir izmantot uzdevumus, kas saistīti ar reālo dzīvi, tēmas, kas ir aktuālas skolēniem, un mācību metodes, kas mūsdienai skolēniem ir interesantas un saistošas. Šie faktori būtiski ietekmē skolēnu izziņas intereses attīstību.

Veiksmīgas izziņas intereses veicināšanas pamatā ir skolotāja sadarbība ar skolēniem. Skolotājs skolēniem uztic atbildību par mācīšanos, tad arī, skolēni iesaistās, jautā, piedāvā, izsakās, spēj uzdevumus veikt patstāvīgi un sniegt saprotamus secinājumus.

Apkopojot empīriskās daļas analīzi autore secina, ka pētījuma hipotēze tika pierādīta, jo „X” vidusskolas trešās klases skolēniem izziņas interese tiek veicināta, ja skolotājs mācību procesā izvēlas daudzveidīgas mācību metodes un paņēmienus, kā diskusija, pētījuma veikšana, informācijas meklēšana, pāru un grupu darbs, IT tehnoloģiju izmantošana, kā arī skolēniem, atbilstoši viņu vecumam un interesēm tika piedāvāta dažādu problēmu uzdevumu risināšana un situāciju analīze, kas aktivizēja izziņas interesi.

Secinājumi

- Sākumskolas skolēnu izziņas interese tiks sekmēta, ja pedagogs savā darbā izvēlas tādas metodes un paņēmienus, kuras veicinātu izziņas procesu. Viena no svarīgākajām prasībām, mūsdienīgam pedagogam, ir prasme efektīvi pielietot mācību procesā jaunās informācijas tehnoloģijas, kā arī izmantot uzdevumus, kas saistīti ar reāliem dzīves piemēriem, situācijām un skolēniem interesējošām tēmām.

- Analizējot literatūru par izziņas darbību, varam secināt, ka izziņas darbība ir sarežģīts psihiskās darbības process, kas lielā mērā pamatojas uz domāšanu, un, lai mērķtiecīgi sekmētu skolēnu izziņas darbību, nepieciešams saprast, kā noris mācīšanās, cik labi izprasts apgūstamais mācību temats, kā racionālāk apgūt jaunus jēdzienus, prasmes un iemaņas.

- Centrālais elements mācību procesā ir skolēns. Viņš tiek iekļauts aktīvā izziņas procesā un virzās uz arvien jaunām atziņām. Šajā procesā skolēns apgūst jaunas zināšanas, prasmes, attīsta savas izziņas spējas, tikumiskās un estētiskās vērtības. Mācību procesa būtība ir zināšanu, prasmju un izziņas spēju attīstība.

- Bērna motivētība, vēlme līdzdarboties mācību stundās ir atkarīga no skolotāja prasmes viņus motivēt uz mācīšanos. Skolotājs izvēloties mācību saturu, materiālos resursus un dažādas darba metodes var izraisīt interesi par jebkuru mācību priekšmetu. Taču kopumā šī vecuma bērniem ir visaugstākais mācīšanās motivācijas līmenis salīdzinājumā ar vēlākiem skolas gadiem.

- Skolas sākums ir emocionāli saspringts brīdis visiem bērniem, tāpēc skolotājs var sastapties ar vairākām problēmām: bērniem ir dažāda gatavības pakāpe skolai, dažāds temps darbam, atšķirīga motivācija iet skolā, dažāds prasmju un dotību līmenis, tādēļ jācenšas respektēt katra skolēna individuālās īpatnības un ievērot katra mācīšanās spējas, lai skolēns varētu patstāvīgi darboties, izteikt savu viedokli un mācīties atbilstoši savam vecumam.

- Svarīgi ir neapslāpēt izziņas interesi skolēnos- uzklaut, veltīt laiku domāšanai, individualizēt uzdevumus, lai skolēniem mācīšanās šķistu spēle, un viņiem nezustu interese par zināšanām un to iegūšanas procesu.

- Pētījuma gaitā apstiprinājās iepriekš izvirzītā hipotēze, ka „sākumskolas skolēnu izziņas interese tiks veicināta, ja skolotājs mācību procesā izvēlēsies daudzveidīgas mācību metodes un paņēmienus, kā arī skolēniem, atbilstoši viņu vecumam un interesēm, tiks piedāvāti praktiski uzdevumi” .

Izmantotā literatūra

1. Albrehta, Dz. (2001). *Didaktika*, Rīga: RaKa
2. Albrehta, Dz. (1998). *Pētīšanas metodes pedagogijā*. Rīga: "mācību grāmata"
3. Baltušīte, R. (2006) *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*, Rīga: Izdevniecība RaKa
4. Breslavs, G. (1999). *Psiholoģijas vārdnīca*, Rīga: Mācību grāmata
5. Concise encyclopedia of psychology.-USA, 1996.-150
6. Dzintere, D., Stangaine, I. (2007). *Rotaļa- bērna dzīves prasmju sekmētāja*. Rīga: RaKa
7. Fišers, R. (2005). *Mācīsim bērniem mācīties*, Rīga: RaKa
8. Fjelds, S.E. (1998). *No parlamenta līdz klasei*.-Rīgas pilsētas Skolu valde
9. Freidenfelds, J, Ūsiņš, V. (1985). *Mācību procesa pilnveide skolā*, Rīga: Zvaigzne
10. Geidžs, N.L., Berliners, D.C. (1999). *Pedagoģiskā psiholoģija*, Rīga: Zvaigzne ABC
11. Jakimanskis, J. (1983). *Attīstītājmācīšanās*. Rīga: Zvaigzne
12. Komenskis, J.A. (1992). *Lielā didaktika*, Rīga: Zvaigzne
13. Kopeloviča, A, Žukovs, L. (2000). *Didaktika*, Rīga: RaKa
14. Kristapsone, S. (2015). *Pētniecības metodes un pētījuma datu analīze skolēnu zinātniski pētnieciskā darba rakstīšanas procesā. Seminārs skolēniem.*
https://www.bvef.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/evf/Skoleniem/skoleni_2015/SK_skoleniem.pdf
15. Laivniece, D. (1999). *Ieskats mācību metodēs*. Skolotājs, Nr.1, 30.-40. lpp.
16. Lanka, A. (1999). *Lai bērns skolā justos labi*. Skolotājs, Nr.3 (15), 43.lpp.
17. Lāce, I. (1997). *Vērtējums un pašvērtējums sākumskolā*. Skolotājs, Nr. 6(97), 13. – 17.lpp.
18. Ļihačova, I. (2003). *Kvalitatīva skolas attīstība*, Rīga: RaKa
19. Maslo, I. (1998). *Skolas pedagoģiskā procesa diferenciacija un individualizācija*, Rīga: RaKa
20. Markova, A. (1986). *Mācīšanās motivācijas veidošana skolēniem*, Rīga: Zvaigzne
21. Maļicka, J. (2001). *Jaunāko klašu skolēnu izziņas motivācija*. Skolotājs, Nr.3 (27), 44.-46.lpp.
22. Maļicka, J. (2004). *Piederības izjūta un mācību motivācija*. Rīga: RaKa
23. Morgan, NandSaxton, J. (1991). *Teaching Questioning and Learning*, Routledge: London
24. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca (2000), Rīga: Zvaigzne ABC
25. Putniņa, S. (2005). *Mācību motivācijas veicināšana*. Skolotājs, Nr.3(51), 71.-75.lpp.
26. Plato (1941). *The republic of Plato*: Mills, Mass. : AgoraPublications
27. Pļaveniece, Škuškovnika (2001). *Sociālā psiholoģija pedagogiem*. R.: RaKa, 104.lpp
28. Reihanova, A. (2013). *Skolēnu pašmotivācija mācību procesā*. Jauns iknedēļas e-žurnāls izglītības profesionāļiem/ „skolas vārds”, Nr.25, 8.- 10.lpp.

29. Sorokins, N. (1977). *Didaktika*, Rīga: Zvaigzne
30. Stabiņš, J. (2001). *Skolotāja misija*. Rīga: RaKa.
31. Šūpola, R.(2001). *Skolēna pozitīvo emociju veicināšanas nozīme*. Skolotājs, Nr.6(30), 67. – 69.lpp.
32. Taylor, M.(2005). *Postmodern Pedagogy: Teaching and Learning With Generation NeXt*, <http://www.mcli.dist.maricopa.edu/forum/>
33. Vedins, I. (2008). *Zinātne un patiesība*, Rīga: Valters un Rapa
34. Vedins, I. (2011). *Mācīšanas māksla*, Rīga: Avots
35. Vecmane, S. (2004). *Skolēnu intereses un motivācija mācību procesā*. Skolotājs, Nr.4(46), 95. - 97. lpp.
36. Vilkašte, R. (2006). *Skolēnu mācīšanās motivācijas veidošana*. Skolotājs,Nr.1 (55), 56.- 59. lpp.
37. Zelmenis, V. (2000). *Pedagoģijas pamati*, Rīga: RaKa
38. Žukovs, L. (1997). *Ievads pedagoģijā*, Rīga: RaKa
39. Žogla, I., Kalniņa, D., Antiņa, I.(2012). *Skolotāja pētnieciskā darbība*. Rīga: RaKa
40. Žogla, I. (2001). *Didaktikas teorētiskie pamati*, Rīga: RaKa
41. Выготский, Л. С.(2000). *Психология*. Москва: Эксмо
42. Григорович, Л.А.,Марцинковская, Т.Д.(2001). *Педагогика и психология*. Москва: Гардарики.
43. Ильин, Е.П. (2011). *Эмоции и чувства*. Санкт-Петербург: Питер
44. Подласый,И.П.(1999).*Педагогика. Новый курс. Книга 1*. Москва: Владос.
45. Петти,Д.(2010). *Современное обучение*. Москва:Прогресс.
46. Реан, А., Бордовская А., Розум, Н. (2006). *Психология и педагогика*. "Питер" Санкт Петербург:Питер

Pielikumi

Pielikums Nr. 1

2. Tabula- Skolēnu izziņas intereses pētījuma sākumā

Skolēna vārds	Kritēriji		
	Vēlme jautāt	Patstāvīgi risina	Skolēnam ir interese izdarīt secinājumus
Ralfs	+	+	+
Adriāns	/	/	/
Laura	+	+	/
Elvis	+	+	+
Kristiāns	/	/	/
Rūta	+	+	+
Veronika	-	/	/
Rinalds	+	+	+
Ieva	-	+	/
Roberts	/	/	-
Toms	-	+	/
Arnis	-	-	-
Niks	-	/	-
Samanta	+	+	/
Adrija	+	+	+
Viesturs	/	/	/
Anna	/	+	+
Evelīna	-	/	-
Miks	/	+	+
Elena	-	/	/

3. Tabula- Skolēnu izziņas intereses pētījuma beigās

Skolēna vārds	Kritēriji		
	Vēlme jautāt	Patstāvīgi risina	Skolēnam ir interese izdarīt secinājumus
Ralfs	+	+	+
Adriāns	+	+	+
Laura	+	+	+
Elvis	+	+	+
Kristiāns	+	+	+
Rūta	+	+	+
Veronika	/	+	+
Rinalds	+	+	+
Ieva	/	+	/
Roberts	+	/	/
Toms	/	+	+
Arnis	/	/	/
Niks	/	+	/
Samanta	+	+	+
Adrija	+	+	+
Viesturs	/	/	/
Anna	+	+	+
Evelīna	/	/	/
Miks	+	+	+
Elena	/	/	+

GALVOJUMS

Es, _____
apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.
Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta
no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors _____
(vārds, uzvārds) (paraksts)

Datums: _____

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Bakalaura darbs izstrādāts
LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors _____
(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs

_____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Bakalaura darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20 ____ .gada _____ sēdē,

protokola Nr. _____

vērtējums _____
(vērtējums) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

_____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

_____
(paraksts)